

ТОРА ОР • ПАРШІ ВАСЦЕ • МААМАР 2

ביאור על הנ"ל

Пояснення сказаного вище

Яков, чие ім'я поєднує йуд із п'ятою, притягує Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), що перебуває над усіма світами, до найнижчого рівня: підносячи безжиттєві «камені» — літери та мудрість (Хохма) душі, що перебуває в самоусуненні, — і спускаючись до Харану, щоб перетворити його темряву, він робить навіть найнижче «оселею для Імені Б-га (Елокім)». І це настільки, що в майбутньому навіть Ім'я Б-га (Гавая), коли воно наповнюватиме світи, здаватиметься лише прихованням — Елокімом.

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

likuteitorah.com/uk/torah-ohr/vayitzei/2/

ГОЛОВНА ДУМКА

Яков, чие ім'я поєднує йуд із п'ятою, притягує Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), що перебуває над усіма світами, до найнижчого рівня: підносячи безжиттєві «камені» — літери та мудрість (Хохма) душі, що перебуває в самоусу-
ненні, — і спускаючись до Харану, щоб перетворити його темряву, він робить
навіть найнижче «оселею для Імені Б-га (Елокім)». І це настільки, що в май-
бутньому навіть Ім'я Б-га (Гавая), коли воно наповнюватиме світи, здавати-
меться лише прихованням — Елокімом.

Кожен розділ: текст івритом, потім переклад, потім коротке пояснення під золотою лінією. Маленькі цифри в тексті івритом позначають примітки наприкінці.

КОРОТКО ПРО МААМАР

Маамар ставить два запитання щодо обітниці Якова: як Гавая може стати «Елокімом» і як ка-
мінь може стати «оселею Елокім». Відповідь розкривається через образ Якова — йуд-акев: зав-
дяки йому 370 надвишніх світел і Нескінченне світло над ланцюгом послідовного розгортання
світів сягають кожної єврейської душі. Камені, які взяв Яков, — це літери: порівняно зі змістом,
який вони передають, вони безжиттєві, так само як усе творіння перед Б-гом — лише одна літе-
ра. Саме через свою безжиттєвість вони можуть бути піднесені найвище — до світла, що охо-
плює всі світи. Цю силу має лише йуд — посудина для мудрості (Хохма), що перебуває в самоусу-
ненні; стовп і олія описують наступні етапи: піднесення до Тринадцяти атрибутів милосердя та
притягування надвишньої мудрості в Тору, яку слід вивчати з трепетом, що його відчували біля
Сінаю. Яков спускається до Харану — перекритого «горла», звідки кліпот (оболонки) отримують
живлення, — задля перетворення: він обертає Харан на ріну (пісню) й приносить сміх Іцхака. У
майбутньому, коли зло буде перетворене, розкриється саме Нескінченне світло; піднесений ка-
мінь стане оселею для Б-га, а кожне нескінченне піднесення проходитиме через «десятину» —
самоусунення вінця (Кетер).

ПЛАН

1	Запитання та ім'я Якова	¶1-2
	Як Гавая може стати Елокімом, а камінь — оселею Елокім? Яков — це «порятунки»: через нього спу-
скаються 370 світел і всі Б-жественні потоки.	
2	Світло над ланцюгом світів	¶3
	Світи живуть завдяки скороченому променю; через Якова Нескінченне світло, що саме перебуває над
усіма світами, осяює кожну єврейську душу.	

3 Камені — це літери

¶4-5

Літери вміщують зміст, як камені дають оселю людині, і порівняно з ним вони безжиттєві; усе творіння перед Б-гом — одна літера. Саме через свою безжиттєвість літери можуть піднятися до світла, що охоплює всі світи, — подібно до того, як кінець кола з'єднується з його початком.

4 Йуд, стовп і олія

¶6-9

Підноситься лише йуд — посудина для мудрості (Хохма), що перебуває в самоусуненні; стовп означає подальше піднесення до Тринадцяти атрибутів милосердя (йудів і вавів). Примітка пояснює, чому тут вав стоїть вище за йуд, а олія означає потік зі схованого розуму в закони Усної Тори.

5 Вивчення Тори з трепетом Сінаю

¶10-12

Мета — олія: надвишня мудрість, притягнута в Тору, навіть у її закони про буденні справи. Усвідомлюючи це, вивчають Тору з трепетом Сінаю, адже перед Нескінченним світлом ніщо не приховане.

6 Від Беер-Шеви до Харану та сміх Іцхака

¶13-16

Яков спускається від джерела атрибутів, що перебувають у самоусуненні, до Харану — стиснутого горла, де потік перекритий, як у вигнанні та під час зосередженого на собі вивчення, — щоб перетворити його: Харан стає ріною, а радість Іцхака розкриється з приходом Машіаха.

7 Мир і здійснення обітниць

¶17-20

Повернення відбувається через мир, який поєднує протилежності. У майбутньому розкриється саме Нескінченне світло, тож Гавая у світах буде, наче Елокім, а піднесені літери стануть оселею Елокім.

8 Нескінченні десятини

¶21-22

Для кожного майбутнього піднесення потрібен залишок попереднього рівня як пробудження низу — «десятина». Вставна примітка пояснює, що це Кетер: мовчазне самоусунення між рівнями, подвоєне тому, що Кетер має два парцуфим (конфігурації сфірот).

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Яков як йуд-акев עקב — י"ד עקב

Ім'я Яков розкладається на йуд (найвищу точку) й акев (п'яту): він притягує світло, що перебуває над усіма світами, аж до найнижчого рівня.

370 світел ש"ע נהורין

Надвишні світла, на які натякають літери ע"ש у слові ешуот — «порятунки»; вони розкриваються через Якова.

Літери як камені אבנים הן אותיות

За Сефер Єцира, літери — це «камені»: вони вміщують зміст, як камені дають оселю людині, і порівняно з ним безжиттєві; саме тому вони можуть бути піднесені найвище.

Хохма як коах ма חכמה — כ"ח מ"ה

Хохма прочитується як «сила “що?”»: це осердя розуму й душі, що перебуває в самоусуненні, — єдина посудина, в якій перебуває Нескінченне світло.

Йуди й вавי וי"ד וי"ו

У кабалістичному образі Тринадцяти атрибутів милосердя точка, звідки бере початок кожна волосина, — це йуд, а подовжена волосина — вав; маамар співвідносить із ними камінь Якова «під головою» та «як стовп».

Харан і ріна חרן — רנה

Харан — це «пересохле горло», де Б-жественний потік перекритий і кліпот отримують живлення; він перетворюється на ріну, пісню, коли хет розкривається у гей.

Підкорення та перетворення אֲתַכְפִּיָּא וְאַתְהַפְּכָא

Спочатку підкорити іншу сторону (сітра ахра), а потім обернути її темряву на світло; це приносить «сміх» Іцхака й становить мету спуску.

Гавая та Елокім הו"י ואלקים

Гавая — це внутрішнє світло, яке дає життя; Елокім — приховання, що його затуляє. У майбутньому навіть Гавая, коли вона наповнює світи, буде лише «Елокімом» порівняно з розкритим Нескінченим світлом.

Десятина як Кетер מעשר — כתר

Залишок кожного рівня, який запускає наступне піднесення; це Кетер — десята частина десяти сфер духовного прояву (сфірот), чие мовчазне самоусунення дає світові змогу піднятися до вищого.

Запитання та ім'я Якова

1 ביאור על הנ"ל

Пояснення до вищесказаного.

Цей заголовок позначає маамар як подальше пояснення маамару, що безпосередньо передувє йому в «Тора Ор» і присвячений розділу Ваєце. У ньому знову розглядаються ті самі вірші про подорож Якова та камінь, який він поставив, і досліджуються глибше.

2 והיה הוי"ה לי לאלקים והאבן הזאת אשר שמתני מצבה יהיה בית אלקים.³ להבין ענין תפלה ובקשה זו שהוי"ה יהי [יהיה] בכח"י אלקים והאבן בכח"י בית אלקים.

«Ім'я Б-га (Гавая) буде для мене як Ім'я Б-га (Елокім), а цей камінь, який я поставив як стовп, стане домом Елокім». [Потрібно] зрозуміти зміст цієї молитви й прохання: щоб Гавая був на рівні Елокім, а камінь — на рівні дому Елокім.

Обітниця Якова в Бейт-Елі звучить просто: «Гавая буде моїм Б-гом». Маамар розглядає ці слова як прохання, щоб Ім'я Гавая — Б-г, Який перевершує світ, — стало на рівні Елокім, Б-га, присутнього в природі; і щоб камінь, який поставив Яков, став оселею для Б-га. Потрібно пояснити обидві частини вірша.

וכדי להבין⁴ איך תהיה האבן במדרגה גדולה כ"כ [כל כך] להיות מכון ומשכן להשראת קדושה עליונה עד שיהיה חל שם שמים על האבן שתהיה נק' בשם בית אלקים. הנה צריך להבין ענין הפרשה כולה ויצא יעקב⁵ כו'

А щоб зрозуміти, як камінь міг досягти настільки високого рівня, щоб стати встановленим місцем і оселею для перебування найвищої святості, аж до того, що Ім'я Неба спочивало б на камені, і його називали б «домом Елокім», потрібно зрозуміти зміст усього розділу: «І вийшов Яков...» тощо.

Друге запитання: камінь — це найнижчий і найбезжиттєвіший вид матерії. Як він міг стати місцем перебування найвищої святості, щоб його називали Ім'ям Б-га — «домом Елокім»? Щоб відповісти на це, каже Альтер Ребе, спершу потрібно зрозуміти всю паршу — від слів «І вийшов Яков».

והענין דכתיב צוה ישועות יעקב⁶ בח"י יעקב נקרא ישועות

Суть [така]: написано: «Накажи спасіння Якова». Рівень Якова називається «ешуот» [«спасіння» у множині].

Маамар починається з вірша з Тегілім: «Накажи спасіння Якова», який пов'язує ім'я Яков зі словом ешуот, тобто «спасіння» у множині: сам рівень Якова називається «спасіннями».

וביאור מלת ישועות הנה שרש התיבה הוא ש"ע [ש"ע (370)] ושאר אותיות הם נוספות בתיבה כלומר ש"ע בחינת יעקב מתגלין ש"ע [ש"ע (370)] נהורין⁷ עילאין

Пояснення слова ешуот: корінь слова — шин-айн [числове значення — 370], а решта літер є доданими до слова. Тобто через рівень Якова розкриваються 370 найвищих світел (шин-айн нехорін ілаїн).

Слово ешуот читається як корінь шин-айн із доданими літерами. Числове значення шин-айн — 370; це нагадує кабалістичне вчення про 370 найвищих світел. Отже, «спасіння Якова» означає, що Яков є каналом, через який розкриваються ці піднесені світла.

וגם ש"ע הוא מלשון וישע ה' אל הבל⁸ שהוא לשון הפנה דהיינו שכל פינות והמשכות עליונות פונות ונמשכות ע"י בחי' יעקב יו"ד עקב.

Також шин-айн походить від вислову «I Гаваля звернувся до Гевеля»; це слово означає звернення [до когось]. Тобто всі найвищі спрямування й низведення звертаються й низводяться через рівень Якова — юд-акев (юд [i] п'ята).

Другий спосіб прочитати шин-айн: у вислові «I Гаваля звернувся (вайіша) [до] Гевеля та його приношення» ті самі літери означають звернення до когось, увагу до нього. Усі «звернення» Б-га до світу, потоки Його світла вниз, проходять через Якова. Ім'я Яков поділяється на юд (першу літеру) та акев (п'яту): юд, найвища точка, сягає п'яти — найнижчої частини.

РОЗДІЛ 2 • 13

Світло над ланцюгом світів

וענין נהורין והמשכות הללו היינו גילוי ההארות והמשכות מאור א"ס עצמו שכשמו כן הוא אין לו סוף כו'.

I зміст цих світел і притягувань униз полягає в розкритті осяня і притягувань униз із самого Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), яке відповідає своїй назві: воно не має кінця тощо.

«Світла» й «притягування вниз» — це розкриття осяня і притягувань униз із самого Ор Ейн Соф. Назва «Нескінченний (Ейн Соф)», тобто «без кінця», точно описує Його сутність: Він безмежний.

ואינו בגדר עלמין כלל וכולא קמיה כלא ממש חשיב ולית מחשב' תפיסא ביה ואין ערוך אליו כו'.

Воно зовсім не належить до категорії світів; «усе перед Ним вважається справжнім ніщо», «жодна думка не може досягнути Його», і немає нічого, що можна було б із Ним порівняти, тощо.

Нескінченне світло зовсім не належить до категорії світів. Порівняно з ним усе є ніщо, жодна думка не може досягнути його, і ніщо не можна з ним порівняти.

כי מלכותך מלכות כ"ע [כל עלמין]⁹ והודו וזיוו על ארץ ושמים כו' זיו והארה בעלמא המתלבש ומתפשט בתוך עלמין

Адже «Твоє царювання — царювання над усіма світами», а «Його слава» і Його сяйво «над землею та небом» тощо — це лише сяйво й осяяння, що облачається та поширюється всередині світів,

Те, що наповнює світи, — лише промінь світла Б-га. Царювання Б-га — Його зв'язок зі світами як їхнього Царя — називається лише «славою» і «сяйвом» над землею та небом: це відблиск, а не саме джерело, який облачається у світи. Щоб підкреслити цю думку, Альтер Ребе додає до вірша слово «сяйво».

להוות [להוותם] ולהחיותם להיות חיים וקיימים מאין ליש בבחי' העלם והסתר אור א"ס ב"ה עצמו שלא יבטלו העולמות במציאות ויחזרו להיות אין ואפס כמו שהיו

щоб привести їх до буття й оживити їх, аби вони жили й існували, переходячи з небуття в буття, у стані приховування й укриття самого Ор Ейн Соф, благословенний Він, аби світи не втратили свого існування й не повернулися до небуття та цілковитого ніщо, яким вони були [раніше];

Цей промінь приводить світи до буття й дає їм життя з небуття. Він має приходити у прихований спосіб: якби Ор Ейн Соф був явлений, світи втратили б своє існування й повернулися б до небуття, яким вони були до творення.

דהיינו ע"י כמה צמצומים והתלבשות שונות בירידת המדרגות כדרך ההשתלשלות אבל אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו רם ונשא כו' והוא למעלה מעלה מבחינת ההשתלשלות

тобто через численні скорочення (цимцумім) і різні облачення в процесі сходження рівнів, відповідно до способу й порядку ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут). Але сам Ор Ейн Соф, благословенний Він, у Своїй сутності й славі піднесений і звеличений тощо та перебуває незмірно вище за рівень ішталшелуту.

Приховування відбувається через численні скорочення (цимцумім) і облачення — рівень за рівнем униз, ланцюгом світів. Ор Ейн Соф, яким Він є Сам по собі, залишається піднесеним і перебуває далеко над усім цим ланцюгом.

וע"י בחי יעקב יו"ד עקב¹⁰ נמשך א"ס [אור אין סוף] ב"ה שלמעלה מבחי ההשתלשלות שיאיר למטה בגילוי הנפש אלקות שבכל א' מישראל להיות גילוי אור א"ס ב"ה ממש על נפשו.¹¹

І через аспект Яакова — йуд-акев [йуд, що сягає до п'яти] — Ор Ейн Соф, що перебуває вище за рівень ішталшелуту, притягується вниз, щоб унизу засяяти у відкритому вияві в Б-жественній душі (нефеш елокіс), яка є в кожному євреї, і щоб сам Ор Ейн Соф, благословенний Він, відкрився його душі.

У цьому — особлива роль Яакова: через нього світло, що перебуває вище за ланцюг світів, притягується вниз, щоб відкрито засяяти в Б-жественній душі кожного єврея. Це Яаков як йуд-акев: найвище сягає найнижчого.

РОЗДІЛ 3 • 14-5

Камені — це літери

4 והיינו ע"י שלקח מאבני המקום וישם¹² מראשותיו. אבנים הן אותיות כמ"ש בס"י [בספר יצירה] שני אבנים¹³ כונות שתי בתים.

І це відбувається завдяки тому, що він узяв «із каменів цього місця й поклав [ix] біля голови». Камені — це літери, як сказано в Сефер Єцира: «Два камені будують два доми».

Яаков притягує світло, що перевершує всі межі, узявши «камені цього місця» й поклавши їх біля голови. За Сефер Єцира, де літери названо «каменями» (дві літери утворюють дві комбінації: «два камені будують два доми»), камені — це літери.

והטעם שנקראו אותיות בשם אבנים הוא כי כמו שע"י כמה אבנים נבנה בית לשבת אדם כו' כך ע"י כמה צירופי אותיות נעש"י [נעשית / נעשים] תיבות ומכמה צירופי תיבות נעשה ענין שלם שמתוכו מובן ומושג איזה השכלה והשגה

Причина, з якої літери називаються «каменями», полягає в тому, що, подібно до того як із багатьох каменів будують дім, щоб людина могла в ньому жити, тощо, так само з багатьох сполучень літер утворюються слова, а з багатьох сполучень слів — завершений зміст, із якого можна зрозуміти й осягнути певну думку та розуміння.

Перша причина, з якої літери називаються каменями: камені складають, щоб збудувати дім для людини, а так само літери поєднуються у слова, а слова — в цілісний текст, через який можна зрозуміти ідею.

והרי השכל שורה ומתלבש באותיות הללו וכתפארת אדם לשבת בית¹⁴ ע"י צירופי אבנים

Інтелект спочиває в цих літерах і вбирається в них, подібно до того як «краса людини — жити в домі», збудованому зі сполучень каменів.

Ідея «живе» в літерах, як людина живе в домі, збудованому з каменів; Альтер Ребе запозичує вислів «краса людини — жити в домі» з книги пророка Ішаягу.

ועוד טעם אחר¹⁵ כי כמו שהאבנים הם דומם ואין להם ערך ויחוס לאדם בדר בבית שנבנה מהאבנים כך

האותיות הן בחי' דומם לגבי השכל השורה ומתלבש בהם ואין להם ערך ויחוס אליו

Є й інша причина: подібно до того як камені — неживі й не мають нічого спільного з людиною, що живе в домі, збудованому з них, так само літери, порівняно з інтелектом, який спочиває в них і вбирається в них, належать до неживого рівня і не мають із ним нічого спільного.

Друга причина: камені неживі й не мають нічого спільного з живою людиною, яка мешкає серед них. Так само літери, так би мовити, неживі порівняно з ідеєю, яку вони передають; їх не можна з нею порівняти.

ולכן בטלים הם לגבי השכל (ועמ"ש בפ' בראשית בד"ה להבין בתוספת ביאור ענין וייצר)¹⁶

Тому щодо інтелекту вони перебувають у стані самоусунення (бітуль). (І див. написане в розділі Берешит, у маамарі, що починається словами «Зрозуміти, з додатковим поясненням питання про «І Він утворив»».)

Оскільки літери — ніщо порівняно з ідеєю, вони цілковито їй підпорядковані. У дужках читача відсилають до маамара в розділі Берешит про «І Він утворив», де літери названо «неживим» рівнем душі.

ולכן נק' הוי' צבאות אות הוא בצבא דילי' [דיליה]¹⁷ שכל העולמות והברואי' [והברואים] נתהוו מבחי'

אותיות שבעשרה מאמרות שנברא בהם העולם יהי אור יהי רקיע כו'.

Тому Його називають «Гавая Цваот» [Ім'я Б-га (Гавая) воїнств]: «Він — знак (от) серед Свого війська», адже всі світи й створіння постали з рівня літер Десяти висловів, якими було створено світ: «Нехай буде світло», «Нехай буде твердь» тощо.

Це пояснює Ім'я «Гавая Цваот»: вислів Талмуду «Він — знак (от) серед Свого війська» тлумачиться так, що «от» означає «літера». Усі світи й створіння постали з літер Десяти висловів творення, як-от «Нехай буде світло»; отже, в корені кожне створіння — це літери мовлення Б-га.

וכל צבא השמים העליונים אלף אלפין ורכוא רבבן¹⁸ ולגדודיו אין מספר¹⁹ הם בטלים לגבי אור א"ס ב"ה כבטול האותיות שהן בחי' דומם לגבי השכל

Усі небесні воїнства вищих світів — «тисяча тисяч і десять тисяч разів по десять тисяч», і «числа Його військам немає» — перебувають у стані бітулю перед Нескінченним світлом (Ор Ейн Соф), благословенний Він, подібно до того як літери, що належать до неживого рівня, перебувають у стані бітулю щодо інтелекту.

Навіть незліченні небесні воїнства, описані в книзі Даниїла як тисячі тисяч і міріади міріад, перебувають у стані бітулю перед Нескінченним світлом так само, як літери — ніщо порівняно з ідеєю.

מאחר שהם בחי' גבול ת"ק שנה כו' ונבראים ומחודשים מאין ליש הרי אין ערוך אליו ית'

Оскільки вони належать до рівня обмеженого [проміжком у] п'ятсот років тощо, створені й наново приведені з небуття до буття, то їх не можна порівняти з Ним, благословенним.

Вони скінченні й обмежені навіть у своїй мірі — як-от «п'ятсот років», якими мудреці вимірюють відстані між небесами (Хагіга 13а), — і створені з небуття; тому їх не можна порівняти з Б-гом.

וכנודע ענין הערך במספר²⁰ שמספר אי לגבי אלף אלפים כו' יש לו איזה ערך ויחוס

І, як відомо, щодо числового співвідношення: число один стосовно тисячі тисяч тощо має певну співмірність і певний зв'язок;

Приклад із числами робить це наочнішим: навіть одиниця поруч із мільйоном становить лише його частину, а отже, має з ним певне співвідношення.

משא"כ אליו ית' שהוא א"ס ב"ה אין ערוך כלל ולכן נק' אות הוא בצבא דילי' [דיליה] שכל הצבאות אינן אלא בחי' אות אי לגבי אור א"ס ב"ה.

а щодо Нього, благословенного, — Нескінченного (Ейн Соф), благословенного Він, — жодного співвідношення взагалі немає. Тому сказано: «Він — ос [літера] серед Його воїнства», адже всі воїнства — не що інше, як одна літера (ос) стосовно Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), благословенний Він.

Але між будь-якою скінченною річчю та Ейн Соф немає жодного співвідношення. Тому мудреці кажуть: «Він — ос серед Його воїнства»: усі воїнства разом — не більше ніж одна літера перед Ор Ейн Соф.

5 והנה באבני המקום שהם בחי' אותיות כתיב וישם מראשותיו²¹ שהגביה והעלה אותם למעלה מעלה מבחי' ההשתלשלי [ההשתלשלות] דהיינו לבחי' סוכ"ע

А щодо «каменів того місця», які відповідають рівню літер, написано: «і поклав [ix] біля свого узголів'я», тобто він підняв і звів їх високо-високо над рівнем ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут) — до рівня світла, що охоплює всі світи (совев коль альмін).

Слова «і поклав їх біля свого узголів'я» означають, що Яков підніс літери — найнижчий рівень — високо над усім ланцюгом світів, до світла, що охоплює всі світи (совев коль альмін), яке перебуває вище за кожен рівень.

כי לפי שהאותיות הן בחי' דומם לכך יש להם כח ויכולת לעלות למעלה מעלה כנודע שנעוץ תחלתן בסופן²² דייקא וסוכ"ע הוא כמשל העיגול שממטה נעשה מעלה. וכמ"ש ומתחת זרועות עולם.²³

Оскільки літери перебувають на рівні неживого, вони мають силу й здатність піднятися високо-високо, як відомо: «їхній початок закріплений у їхньому кінці» — саме в кінці. А світло, що охоплює всі світи (совев коль альмін), подібне до кола, в якому те, що внизу, стає вгорі. І як написано: «а внизу — руки світу».

Саме тому, що літери «безживні» й не мають відчуття власного «я», вони можуть піднятися найвище. У Сефер Єціра сказано, що кінець пов'язаний із початком, а світло, що охоплює всі світи, подібне до кола, в якому найнижча точка так само близька до джерела, як і найвища. Вірш «а внизу — руки світу» тлумачиться так само: вічні «руки» сягають найнижчого.

РОЗДІЛ 4 • 16-9

Йуд, стовп і олія

6 והנה כתיב ויקח מאבני המקום²⁴ ולא כל אבני לפי שלא כל האותיות יש להן כח זה אלא אות היו"ד שהוא בחי' כלי לחכמה

Отже, написано: «Він узяв із каменів того місця», а не «всі камені», бо не кожна літера має цю силу — лише літера йуд, яка є рівнем посудини для мудрості (Хохма).

У вірші сказано, що Яков узяв «із каменів» — лише частину, а не всі. Альтер Ребе читає це як натяк на те, що не кожен літеру можна піднести до найвищого рівня, а лише йуд — найменшу літеру, саму точку, яка є «посудиною» для Хохми.

וּחִכְמָה הוּא כַח מִיָּה [מַה] בְּחַי בְּטוֹל וּלְכָךְ שׁוֹרָה שֶׁם וּמִתְגַּלָּה אֹר אִיס בִּיָּה הַסּוֹכִיעַ כִּי הוּי בַּחֲכָמָה²⁵
כִּי וְאֵין אֹר אִיס בִּיָּה שׁוֹרָה וּמִתְגַּלָּה אֵלָא בְּמִי שְׁבַטְל כִּי.

А Хохма — це коах ма (сила «що»), рівень самоусунення (бітуль). Тому там перебуває і розкривається Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), благословенний Він, — світло, що охоплює всі світи (совев коль альмін), адже «Ім'я Б-га (Гавая) — у Хохмі» тощо; і Нескінченне світло, благословенний Він, перебуває і розкривається лише в тому, хто самоусунений, тощо.

Хохма тлумачиться як коах ма — «сила “що”»: розум, який бачить себе як ніщо. Нескінченне світло перебуває лише там, де є таке самоусунення, як натякає вірш: «Гавая заснував землю з Хохмою».

וְזֶהוּ הָאֶבֶן אֲשֶׁר שֶׁם מִרְאשׁוֹתָיו (וְעַמִּישׁ²⁶ עִיפִּי מֵאִמֵּר הָרַעִימ [הָרַעִיָּא מְהִימְנָא] פִּי כִי תִשָּׂא כְעֵינִין אֲבִנָּא
לְמִשְׁקַל בַּה דָּא יִי) וְאֲחִיכ וְיִשֶׁם אוֹתָהּ מִצְבָּה²⁷

І це — «камінь, який він поклав у головах своїх». (А див. те, що написано щодо вислову Раая Мегемна в розділі Ki Tisa про «камінь, яким зважують: це йуд».) А згодом — «і він поставив його стовпом»,

Отже, «камінь, який він поклав у головах своїх» — це йуд. У дужках мається на увазі Раая Мегемна («Вірний Пастир»), розділ Зогара, де в розділі Ki Tisa про «камінь, яким зважують» сказано: «це йуд». Потім Яков підняв камінь і поставив його стовпом.

וְכַתְּרָגּוֹמוֹ וְשׁוּי יְתָה קִמָּא²⁸ שְׁהוּא כְּמִישׁ קִמָּה אֶלְמִתְיוּגָם נִצְבָּה שְׁמָה שְׁהִיתָה הָאֶבֶן מוֹנַחַת לְמַטָּה בְּאַרְץ
אֲחִיכ הָקִים אוֹתָהּ וְהִגְבִּיָּה אוֹתָהּ עוֹד מִמַּטָּה לְמַעְלָה²⁹

а Таргум передає це як «і поставив його стоячи (кама)», що відповідає написаному: «мій сніп піднявся (кама) і також став прямо». Тобто спершу камінь лежав унизу, на землі, а згодом він поставив його вертикально й підняв ще вище — знизу вгору.

Таргум Онкелоса передає слова «він поставив його стовпом» як «він поставив його стоячи» (кама) — те саме слово, яке вжито у сні Йосефа: «мій сніп піднявся (кама) і також став прямо». Спочатку камінь лежав на землі, а потім його поставили вертикально — це було подальше піднесення знизу вгору.

וְהִינֵנוּ עֲלִיִּי [עֲלִיָּה] אַחֵר עֲלִיִּי [עֲלִיָּה] לְבַחֵי וּמִקּוֹרוֹת יִיג מְדוֹת רַחֲמִים עֲלִיוֹנִים שֶׁהֵן בְּחַי יוֹדִיִּין וְוִיִּין^{30, 31}
כִּי מְקוֹם יִנִּיקַת הַשְּׁעָרָה וְהַגּוֹמָא שְׁלָה הוּא בְּחַי יִי וְהַשְּׁעָרָה עֲצָמָה שְׁהִיא הַמִּשְׁכָּה הִיא בְּחַי יִי

І це — піднесення за піднесенням до рівня й джерел Тринадцяти Вищих Атрибутів Милосердя, які є рівнем йудів [i] вавів. Адже місце, звідки волосина отримує живлення, і її фолікул — це рівень йуд, а сама волосина, що є проведенням потоку вниз, — рівень вав.

Це друге піднесення досягає джерела Тринадцяти Атрибутів Милосердя. У Кабалі їх зображують як тринадцять тікунін (упорядкувань) бороди Аріх Анпіна («Довгого Обличчя»), зовнішнього рівня вінця (Кетер). Кожна волосина має дві частини: фолікул — стиснуту точку, звідки вона отримує живлення, що відповідає йуд, і саму волосину — лінію, яка проводить потік униз і відповідає вав.

וזהו וישם מראשותיו וישם אתה מצבה שמתחלה כאשר שם מראשותיו היא בחי' יו"ד ואח"כ נעשה מצבה הוא בחי' וא"ו וכל בחי' הללו הם בחי' העלאה ממטה למעלה

І це — «і він поклав [ix] у головах своїх ... і він поставив його стовпом»: спочатку, коли він поклав його в головах своїх, це рівень йуд; а згодом, коли він стає стовпом, це рівень вав. Усі ці рівні є рівнями піднесення знизу вгору.

Отже, два етапи вірша відповідають цим двом літерам: камінь у головах Яакова — це йуд, а камінь, поставлений стовпом, — вав. Обидва етапи є піднесенням знизу вгору.

והיינו התעלות חכמה שבנפש לאור א"ס ב"ה השורה ומתגלה בה כי הנפש היא בחי' נברא ומחודש מאין ליש בבחי' אותיו [אותיות] כו'

Це піднесення Хохми душі до Нескінченного світла, благословенний Він, яке перебуває в ній і розкривається в ній. Адже душа — це створена істота, наново приведена з небуття до буття, на рівні літер, тощо.

У людині це означає піднесення Хохми душі до Нескінченного світла, яке перебуває в ній. Сама душа — створена істота, утворена «з нічого» за допомогою Б-жественних літер, тому її можна порівняти з каменями.

וצריך להעלות ממטה למעלה לאור א"ס ב"ה הסוכ"ע וישוב אל³² ה' וירחמהו מבחי' י"ג מדות הרחמים והעלאה זו היא בבחי' חכמה דוקא כ"ח מ"ה [מה]:³³

І її потрібно піднести знизу вгору — до Ор Ейн Соф, благословенний Він, совев коль альмін: «Нехай повернеться до Гаваї, і Він змилується над ним» — милосердям з рівня Тринадцяти Атрибутів Милосердя. І це піднесення відбувається саме завдяки Хохмі — коах ма.

Душу потрібно піднести до світла, що охоплює всі світи, як сказано у пророка Єшаягу: «Нехай повернеться до Гаваї, і Він змилується над ним» — милосердям з рівня Тринадцяти Атрибутів. Це піднесення відбувається саме завдяки Хохмі, коах ма — самій суті душі, що сповнена самоусунення.

7 הגה"ה [הגהה]

Примітка.

Далі йде примітка (гагага): зауваження, відокремлене від основного тексту, яке відповідає на труднощі, що виникають із щойно сказаного.

8 לכאורה אינו מובן כי היודיין שבת"ד [שבתיקוני דיקנא] הוא גבוה מהוי"ו כמ"ש לעיל כי מקום יניקת השערה והגומא שלה הוא בחי' יו"ד דהיינו מקום יניקתה ממו"ס [ממוחא סתימאה] שהוא הגבה מאד נעלה מהשערות עצמן שהן בחי' ³⁴ ו'.

На перший погляд, це незрозуміло, адже йуди в тікунім (упорядкуваннях) бороди вищі за вави, як зазначалося вище: місце, звідки волосина отримує живлення, і її фолікул належать до рівня йуд; тобто це місце, звідки вона отримує живлення від Моха Стімаа (Прихованого Розуму), який незмірно вищий і піднесеніший за самі волосини, що належать до рівня вав.

Трудність полягає в такому: йуд у тікунім бороди — фолікул, через який волосина отримує живлення від Моха Стімаа, «Прихованого Розуму» (мудрості (Хохма) Аріх Анпіна), — значно вищий за вав, тобто волосину, що виходить із нього. Отже, перехід від йуд до вав мав би бути спуском, а не подальшим піднесенням.

9 והרי בחי' וישם אתה מצבה משמע שהוא עלייה אחר עלייה למעלה מבחי' מראשותיו שהוא בחי' יו"ד. וזהו תרתי דסתר.

Однак рівень (бхіна) «і поставив її як стовп» означає сходження за сходженням, вище за рівень «біля його голови», який є рівнем йуд. І це дві [тези], що суперечать одна одній.

Однак буквальный порядок слів у вірші показує, що стовп, вав, означає сходження вище за «біля його голови», йуд. Ці два твердження, здавалося б, суперечать одне одному.

אך פי' מראשותיו הוא בחי' חכמה דאצילות ואח"כ וישם אתה מצבה שנעשית בחי' ו' הוא בחי' אבא יונק ממזלא ³⁵ שבחי' השערות דת"ד [דתיקוני דיקנא] שהן ווי"ן גבוה מהיו"ד דח"ע [דחכמה עילאה].

Але пояснення таке: «біля його голови» — це бхіна мудрості (Хохми) світу еманції (Ацилут); а згодом, коли «і поставив її як стовп» і вона стає бхіною вав, це бхіна Абби, який отримує живлення від Мазла; адже бхіна волосся тікунін бороди, що є вавами, вища за йуд Хохми Ілаа (вищої Хохми).

Відповідь така: ці дві літери належать до різних рівнів. Йуд у словах «біля його голови» — це Хохма світу Ацилут, тоді як вав стовпа — це Абба (Хохма), який отримує живлення від Мазла (буквально: «те, що стікає вниз»), одного з тікунін (духовних устроїв) бороди. Ці волосини, хоча вони лише вави, стоять вище за йуд вищої Хохми; отже, вав вищого рівня перевершує йуд нижчого рівня.

אח"כ ויצק שמן על ראשה³⁶ היינו המשכה ממו"ס [ממוחא סתימאה] ממש לתוך המזלות כו' ומזה ממש נמשך הגלוי למטה בהלכו' שבתורה שבע"פ [שבעל פה] ששרשן מנימין דמו"ס [דמוחא סתימאה] וע"ז נאמר סלסלה ותרוממך³⁷ כו':

Згодом: «і вилив олію на її верхівку» — тобто притягнення від самої Моха Стімаа до мазалот тощо. І саме звідси розкриття притягується вниз, до законів Усної Тори, корінь яких — у нитках Моха Стімаа. Про це сказано: «Піднось її, і вона піднесе тебе» тощо.

Олія, яку Яаков вилив на верхівку стовпа, — це потік від самої Моха Стімаа (прихованого розуму) до мазалот. Звідти він доходить до законів Усної Тори, що мають корінь у нитках прихованого розуму; звідси й слова: «Піднось її (Тору), і вона піднесе тебе». Слово «сальселéха» («піднось її») також натякає на завивання (сілсуль) волосся — на ті пасма, у яких укорінені закони.

РОЗДІЛ 5 • 110-12

Вивчення Тори з трепетом Сінаю

10 אך אין זה תכלית המכוון רק שאח"כ ויצק שמן על ראשה שמן היינו המשכת חכמה עילאה שהיא התורה ורצונו ית' שנמשכו ע"י בחי' יעקב יו"ד עקב כמ"ש ויקם עדות ביעקב³⁸ ותורה שם בישראל

Однак це не остаточна мета; радше, [мета полягає в тому,] щоб потім «він вилив олію на її верхівку». Олія — це притягнення згори вниз вищої мудрості (Хохма ілаа), тобто Тори та Його волі, благословенний Він, які притягуються через рівень Яакова — юд-акев (юд у п'яті), як сказано: «Він утвердив свідчення в Яакові й установив Тору в Ізраїлі»:

Повертаючись до основного тексту: підняття каменя не є метою. Мета — олія, тобто притягнення згори вниз вищої мудрості, яка є Торою та волею Б-га; це відбувається через Яакова, юд-акев, як сказано у вірші: «Він утвердив свідчення в Яакові й установив Тору в Ізраїлі».

להיות בעסק התורה שלמטה בגשמיות המחליף פרה בחמור³⁹ כו' גילוי המשכת חכמה עילאה⁴⁰

щоб у вивченні Тори тут, унизу, в матеріальних справах, [як-от у випадку] «той, хто обмінює корову на осла» тощо, розкривалося притягнення згори вниз вищої Хохми (Хохма ілаа).

Мета в тому, щоб навіть під час вивчення законів про матеріальні справи, як-от випадку з Мішни про того, хто обмінює корову на осла, людина знаходила там розкриття вищої мудрості Б-га.

שכל פרטי הלכות שנפרדו הם יסודתם בהררי קדש⁴¹ עליון חכמה עילאה שכך חייבה חכמתו ורצונו ית'.

Адже всі подробиці законів, які відокремилися одна від одної, мають свою основу в горах святості нагорі — у Хохмі ілаа, бо так постановили Його мудрість і воля, благословенний Він.

Кожен окремий закон, хоча й здається самостійною справою цього світу, має корінь у вищій мудрості, «горах святості». Кожне постановлення — це те, що визначили мудрість і воля Б-га.

11 ואי לזאת יהי עסק התורה ג"כ עד"ז להמשיך חכמה עילא [עילאה] בנפשו ועי"ז נעשה אתכפייא סט"א [סטרא אחרא] ואתהפכא כו'.

Тому й вивчення Тори має відбуватися таким самим чином: щоб притягувати вищу мудрість (Хохма Ілаа) до своєї душі. Завдяки цьому інша сторона (сітра ахра) підкорюється (іскаф'я — приборкання) і перетворюється (ітгапха — перетворення) тощо.

Отже, Тору слід вивчати з таким усвідомленням: притягувати Б-жественну вищу мудрість до власної душі. Саме це приборкує сітра ахра (іншу сторону) (іскаф'я) і навіть перетворює її (ітгапха).

ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] מה להלן באימה וביראה אף כאן באימה⁴² כו' שתפול על האדם אימה ופחד בעסקו בתורה כמו בשעת קבלתו בהר סיני.

Тому наші мудреці, благословенної пам'яті, сказали: «Як там [це було] з трепетом і страхом, так і тут [має бути] з трепетом» тощо: щоб під час вивчення Тори на людину спадали трепет і страх, як тоді, коли Тору було отримано на горі Синай.

Ось чому мудреці навчили (Брахот 22а): так само як Тору отримали на Синаї з трепетом і страхом, її слід і вивчати з трепетом і страхом. Під час вивчення людина має відчувати той самий страх, який відчував Ізраїль, коли отримував Тору.

12 והנה שם בהר סיני כל העם ראו את הקולות⁴³ ואת הלפידים⁴⁴ וכו' פנים בפנים⁴⁵ דבר ה' עמכם כו'.

Тож там, на горі Синай, «весь народ бачив звуки й полум'я» тощо; «обличчям до обличчя говорило з вами Ім'я Б-га (Гавая)» тощо.

На Синаї трепет був природним: народ бачив громи й полум'я, а Б-г говорив із ним «обличчям до обличчя».

והאיך ימשיך כל אדם יראה זו עליו בכל זמן אלא כאשר ישים האדם אל לבו שהתורה שהוא לומד היא המשכת חכמה עילאה

А як кожна людина може повсякчас пробуджувати в собі цей трепет? Лише тоді, коли людина бере до серця, що Тора, яку вона вивчає, є притягненням згори вниз вищої мудрості (Хохма Ілаа),

Як людина може відчувати цей трепет щодня, без грому й блискавок? Усвідомивши, що Тора, яку вона вивчає, є власною вищою мудрістю Б-га, притягнутою згори вниз.

ושם שורה ומתגלה אור א"ס ב"ה שלמעלה מעלה מגדר ההשתלשלות וקמיה כחשיכה כאורה⁴⁶ מעלה ומטה רוחניות וגשמיות שוין א"כ אין כאן הסתר פנים כלל ע"כ מה להלן כ"י הכל שוה.

і там перебуває та розкривається Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), благословенний Він, яке незмірно перевищує межі ланцюга послідовного розгортання світлів згори вниз (ішталшелут); і перед Ним «темрява — як світло»: верх і низ, духовне й матеріальне — рівні. Отже, тут узагалі немає приховування Обличчя. Тому «як там...» тощо: усе однакове.

У ній перебуває Нескінченне світло, яке вище за весь ланцюг світлів, і для нього «темрява — як світло»: вище й нижче, духовне й матеріальне — усе однакове. Отже, під час вивчення Тори немає приховування; Б-г присутній так само, як на Синаї, і трепет Синаю стосується й теперішнього часу.

РОЗДІЛ 6 • 113-16

Від Беер-Шеви до Харану та сміх Іцхака

13 והנה להבין תכלית ירידת יעקב יו"ד עקב להיות הש"ע [הש"ע (370)] נהורין בגילוי למטה וליקח מאבני המקום⁴⁷ להעלותם למעלה ולהמשיך אח"כ בח"י שמן הוא בח"י חכמה עילאה מלמעלה למטה.

Тепер [нам потрібно] зрозуміти мету сходження Якова, йуд-акев: щоб 370 світел проявилися внизу, щоб узяти «з каміння того місця» й піднести їх вгору, а потім притягнути згори вниз рівень оливи, який є рівнем мудрості (Хохма), тобто Хохма Ілаа (вища мудрість).

Тепер маамар запитує, навіщо Яков узагалі мав зійти: щоб проявити внизу 370 світел, піднести «каміння», а потім притягнути вниз «оливу» — вищу Хохму.

וירידה זו הוא מ"ש ויצא יעקב מבאר שבע.⁴⁸ באר הוא מקור ומעיין הנובע ז' מדות⁴⁹ עליונות לך ה' הגדולה והגבורה⁵⁰ כו' שהן בחי' לך בחי' ביטול.

Це сходження — те, про що сказано: «I вийшов Яаков із Беер-Шеви». Беер (криниця) — джерело й потік, що витікає з нього, семи (шева) вищих атрибутів: «Тобі, Гавая, належать велич і могутність» тощо. Це рівень «Твого», рівень самоусунення (бітуль).

Сходження — це вихід Яакова з Беер-Шеви, назву якої прочитано як «криниця семи»: джерела семи вищих емоційних атрибутів, перелічених у вірші «Тобі, Гавая, належать велич і могутність...». Оскільки все це — «Твоє», воно цілковито віддане Б-гові; це стан бітуль.

וילך חרנה חר"ן (ע"ה [עליו השלום])⁵¹ בגימ' [בגימטריא] גרו"ן רק בחי' גרו"ן היינו כשהקול יוצא כדרכו⁵² בלי עכוב וכלי מונע

«I пішов він до Харану». Харан, якщо додати колель (одиницю за ціле слово), чисельно дорівнює гарону (горлу). Але рівень гарону — це коли голос виходить звичним шляхом, без затримки й без перешкод;

Яаков пішов до Харану. Літери слова Харан (8+200+50 = 258), якщо рахувати все слово як ще одну одиницю (колель), дають те саме число, що й гарон (горло; 3+200+6+50 = 259). У своєму належному стані горло — це місце, через яке голос вільно виходить, без перешкод.

אבל חר"ן אותיות נחר⁵³ היינו מ"ש יגעתי בקראי⁵⁴ נחר גרוני. והיינו כשגובר בו יסוד האש⁵⁵ כי הקול כלול אש רוח ומים.

однак Харан складається з тих самих літер, що й ніхар, як сказано: «Я знеміг від свого воання; горло моє пересохло (ніхар)». Так буває, коли в ньому переважає стихія вогню, адже голос складається з вогню, повітря й води.

Однак Харан можна також скласти з літер слова ніхар — «пересохло», як у вислові «горло моє пересохло». Так буває, коли в горлі стихія вогню бере гору; голос складається з трьох стихій: вогню, повітря й води.

רוח הוא עיקר התפשטות הבל הלב ומים היינו לחלוחית הריאה ואש הוא המחלק את הקול להיות ההפסק להתחלק בה' מוצאות הפה כלי הדבור.

Повітря — це головне поширення подиху серця; вода — це волога легені; а вогонь розділяє голос, створюючи перерви, завдяки яким він поділяється на п'ять місць артикуляції рота — органів мовлення.

Повітря — це подих, що піднімається від серця, вода — волога легень, а вогонь розділяє голос на окремі звуки — п'ять груп літер, утворюваних органами мовлення.

14 וכשגובר יסוד האש ביותר הוא המפסיק את הקול⁵⁶ עד שאינו יכול לצאת במשך ההעברה כדרכה.

Коли ж стихія вогню надмірно посилюється, саме вона перериває голос, аж поки він не може виходити безперервно, як зазвичай.

Вогонь у помірній мірі поділяє голос на літери; коли ж його надмірно, він цілком душить голос, тож той не може звучати своїм звичним безперервним потоком.

וכך הוא בחי' חרן היינו בחי' המפסיק את הקול שהוא ההמשכה מחיות ואור א"ס ב"ה

Такою є й бхіна Харану: це бхіна того, що перериває голос, — а голосом є низведення життєвої сили (хают) і світла Нескінченного (Ейн Соф), благословенного Він;

Харан — це саме таке придушення голосу. У духовному сенсі «голос» — це потік життєвої сили й світла від Нескінченного до світів.

שלא להיות ההמשכה כדרכה בקדושה דוקא אלא שיש גם לקליפות וס"א [וסטרא אחרא] יניקה ואחיזה

בהמשכה זו ואזי נקי' בבחי' נאלמתי דומיה⁵⁷ שנפסק הקול וההמשכה ונעשה בחי' נפרד

так що низведення відбувається вже не звичайним чином і не лише у святості, а й оболонки (кліпот) та інша сторона (сітра ахра) отримують живлення від цього низведення й мають у ньому опору. Тоді це називається бхіною «Я зацікавив у мовчанні», бо голос і низведення перериваються, і виникає бхіна відокремленості.

У Харані цей потік уже не йде належним шляхом, винятково в межах святості; натомість кліпот і сітра ахра — сили, що протистоять святості, — живляться ним. Це і є стан «Я зацікавив у мовчанні»: потік переривається, і те, що залишається, відчуває себе відокремленим від Б-га.

ובחי' זו הוא בין בהנהגת העולמות שהוא ענין גלות ישראל ושעבוד מצרים ובכל מחמת תגבורת האש

ותוקף הדין

І ця бхіна проявляється як у управлінні світами — у вигнанні Ізраїлю та поневоленні в Єгипті й Вавилоні, спричинених надмірною силою вогню й суворістю суду,

Ця відокремленість проявляється на двох рівнях. В управлінні світами вона виявляється у вигнанні єврейського народу та його поневоленні в Єгипті й Вавилоні, що, як пояснює маамар, походить від надміру вогню, тобто суворого суду.

ובין ככל נפש מישראל בעבודת ה' שעסק התורה שלו הוא בבחי' נפרד ולא בבחי' ביטול לאור א"ס ב"ה להיות גילוי חכמתו כו' מחמת תגבורת האש וחמימות שמצד גופו ונפש הבהמית אשר נמשך אחריהם.⁵⁸

так і в кожній єврейській душі, у служінні Б-гу, коли її вивчення Тори відбувається в стані відокремленості, а не в стані самоусунення (бітуль) перед Нескінченим світлом (Ор Ейн Соф), благословенним Він, щоб у ньому відкривалася Його мудрість тощо, — через надмір вогню й жару, що походять від тіла та тваринної душі, за якими людина йде.

Це проявляється також в окремому євреєві: він може вивчати Тору з відчуттям власного «я», окремо від Б-га, без самоусунення, завдяки якому в Торі відкривається мудрість Б-га. Причина знову у «вогні» — у жарі й пристрасті тіла та тваринної душі, за якими людина йде.

אך הנה תכלית ירידה זו של בחי' יעקב מאגרא רמה מבאר שבע מקו' מדות העליונות שהן ביטול אליו ית' לך ה' הגדולה כו' לבירא עמיקתא⁵⁹ מקום החרן המפסיק ומעכב את קול ההמשכה להיות בחי' נפרד.⁶⁰ הוא כדי להיות אתכפיא ואתהפכא

Однак мета цього спуску бхіни Яакова — «з високої вершини», з Беер-Шеви, джерела вищих атрибутів, що є самоусуненням перед Ним, благословенним Він («Тобі, Гавая, належить велич» тощо), — «у глибоку яму», до місця Харану, який перериває й затримує голос низведення, надаючи йому бхіни відокремленості, полягає в тому, щоб відбулося підкорення (іскаф'я) і перетворення (ітгапха).

Та спуск Яакова мав мету. Він пішов «з високої вершини у глибоку яму» — так у Талмуді описано велике падіння: з Беер-Шеви, джерела вищих атрибутів, які всі є «Твоїми», до Харану, де потік перекритий і панує відокремленість. Він пішов туди, щоб підкорити темряву, а потім перетворити її.

ואזי נעשה מחרן רנה כי החיית נפסק ונעשה ה"א. כמ"ש בזהר ע"פ גער חית קנה^{61,62} שמחמץ נעשה מצה.⁶³

І тоді з Харану постає ріна (радісна пісня), бо хет розмикається й стає гей, як сказано в Зогарі щодо слів «Докори звірові (хаяс) очеретів»: із хацецу (квасного) постає маца (прісний хліб).

Тоді Харан стає ріною — радісною піснею: замкнена літера хет розкривається й перетворюється на гей. Зогар висловлює ту саму думку про хаец, що стає мацою: тут так само хет перетворюється на гей.

15 וזהו ושכתי בשלום⁶⁴ אל בית אבי ושכתי מחר"ן. אל בית אבי בחי יצחק ויצחק נק' ע"ש [על שם] צחק עשה לי⁶⁵ אלקים

І ось що означає: «і я повернуся з миром до дому батька мого» — «і я повернуся» з Харану. «До дому батька мого» — це рівень Іцхака; його названо так через слова: «Б-г учинив для мене сміх (цхок)»,

Обітницю Якова «я повернуся з миром до дому батька мого» прочитуємо як повернення з Харану. «Дім батька мого» — це Іцхак, ім'я якого походить від слів Сари: «Б-г учинив для мене сміх».

והוא בחי רנ"ה שנעשה מחר"ן וכתוב כל השומע יצחק לי יצחק הוא לשון עתיד דהיינו בביאת המשיח כ"ב [במהרה בימינו] שאז אהפוך אל עמים⁶⁶ וגו'

і це рівень ріни (радісного співу), що постає з Харану. І написано: «кожен, хто почує, сміятиметься (їцхак) для мене»; «їцхак» стоїть у майбутньому часі, тобто йдеться про прихід Машіаха, хай це станеться швидко, у наші дні, адже тоді «Я перетворю народи» тощо.

Іцхак, тобто сміх, — це те саме, що й ріна, пісня, що постає з Харану. Сара також сказала: «кожен, хто почує, сміятиметься для мене», і тут «їцхак» стоїть у майбутньому часі: цей сміх належить до днів Машіаха, коли, як сказано у Цефанії, «Я перетворю народи».

דכד אתכפייא ואתהפכא אזי נעשה בחי צחוק וחדוה כמו עד"מ צחוק המלך והשרי מענין התהפכות דבר רחוק וזר כמו מצפור מדברת שזהו דבר חידוש משא"כ מאדם המדבר שדרכו בכך לא שייך צחוק.

Бо коли [інша сторона (сітра ахра)] підкорюється й перетворюється, тоді постає рівень сміху й радості; як, наприклад, сміх царя та сановників з приводу перетворення чогось далекого й незвичного — як-от коли заговорить птах, — адже це дивовижна новизна; тоді як коли говорить людина, для якої це звична річ, сміху це не викликає.

Коли сітра ахра підкорюється й перетворюється, виникає сміх, адже він з'являється від несподіванки. Цар і його сановники засміялися б від захвату, почувши птаха, що говорить, бо це диво, але не від людини, що говорить, адже цього й слід очікувати. Так само темрява, перетворена на світло, приносить особливу насолоду згори.

16 ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] **במקום שבע"ת** [שבעלי תשובה] **עומדין** ⁶⁷ **כ' משום דאתהפכא חשוכא** **כ'.** **וגם ארז"ל** [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] **אם ישראל עושין תשובה** ⁶⁸ **נגאלין כ' שזהו תכלית ביאת המשיח להי' [להיות] הצחוק והחדוה כד אתכפייא סט"א** [סטרא אחרא] **ואתהפכא חשוכא לנהורא.**

Тому наші мудреці, благословенної пам'яті, сказали: «На місці, де стоять баалей тшува (ті, хто повернулися)», і т. д., бо темрява перетворюється і т. д. Також наші мудреці, благословенної пам'яті, сказали: «Якщо Ізраїль здійснить повернення (тшуву), то буде визволений» і т. д.; адже в цьому полягає мета приходу Машіаха: щоб настали сміх і радість, коли інша сторона (сітра ахра) приборкується, а темрява перетворюється на світло.

Ось чому мудреці кажуть (Брахот 34b), що там, де стоять баалей тшува, не можуть стояти навіть цілковито праведні: під час повернення (тшуву) сама темрява перетворюється на світло, що приносить найбільшу насолоду. І визволення залежить від повернення, адже вся мета приходу Машіаха — ця радість від перетворення темряви на світло.

וזהו מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] **שלעתיד יאמרו על יצחק** ⁶⁹ **כי אתה אבינו** ⁷⁰ **שתכלית ירידת הנשמה בגוף בעוה"ז ותכלית ירידת ישראל בגלות ושעבוד ודוחק פרנסה הוא כדי שיעלו ויבאו ויגיעו לבחי"י יצחק הוא הצחוק והחדוה כ'.**

І ось [зміст] вислову наших мудреців, благословенної пам'яті: у майбутньому скажуть Іцхакові: «Бо ти — наш батько»; адже мета сходження душі в тіло в цьому світі, а також мета сходження Ізраїлю у вигнання, підкорення та скруту в зароблянні на прожиток — у тому, щоб вони піднеслися, прийшли й досягли рівня (бхіни) Іцхака, тобто сміху й радості, і т. д.

Талмуд розповідає, що в майбутньому Ізраїль скаже Іцхакові: «Ти — наш батько». Сходження душі в тіло, а також сходження Ізраїлю у вигнання та труднощі із заробляннем на прожиток — усе це заради досягнення Іцхака: сміху й радості, що постають унаслідок перетворення.

РОЗДІЛ 7 • 117-20

Мир і здійснення обітниці

17 אך כיצד ישוב מבחי"י חרן לבחי"י יצחק הנ"ל הנה לזה אמר הכתוב בשלום כי שלום הוא המחבר ומקשר ב' הפכים

Але як повернутися з рівня Харана до рівня Іцхака, згаданого вище? На це вірш відповідає словами «у мирі», адже саме мир поєднує і пов'язує дві протилежності,

Як перейти від Харана — відокремленості, що стала перепоною, — назад до Іцхака, до радості? Вірш відповідає: «у мирі». Мир поєднує дві протилежності в одне.

כמ"ש עושה שלום במרומיו בין מיכאל⁷¹ כו⁷² שלום שלום לרחוק⁷³ שנעשה קרוב כו' ובשלום ב⁷⁴ שלום ממטה למעלה וממעלה למטה כמ"ש במ"א.⁷⁵

як написано: «Він творить мир у висотах Своїх», між Михаелем тощо; «Мир, мир далекому», який стає близьким тощо. А бешалом («у мирі») — це два [види] миру: знизу догори та згори донизу, як пояснюється в іншому місці.

Мідраш пояснює, що Б-г «творить мир у висотах Своїх» між ангелом Михаелем (вода, милість) та ангелом Гавріелем (вогонь, суворість). Так само слова «мир, мир далекому» тлумачаться як мир тому, хто був далеким, але став близьким, — баал тшува [той, хто повернувся до Б-га]. А бешалом, «у мирі», тлумачується як два види миру (літера бет має числове значення два): знизу догори та згори донизу.

18 והנה כשיתגלה הצחוק העליון לעתיד כד אתכפא ואתהפכא דהיינו שלא יהיה שליטה ויניקה לקליפות וסט"א [וסטרא אחרא] כלל וכמ"ש ואת רוח הטומאה⁷⁶ אעביר מן הארץ. אזי יזדכך חומריות העולם וגסותו שלא יהיה בבחי' יש ודבר נפרד בפ"ע [בפני עצמו] רק הכל יוכלל בבחי' אין

Тепер, коли в майбутньому розкриється вищий сміх, коли [інша сторона (сітра ахра)] буде підкорена й перетворена, тобто коли оболонки (кліпот) та сітра ахра зовсім не матимуть влади й живлення, як сказано: «І Я усуну з землі дух нечистоти», тоді матеріальність світу та його грубість очистяться, і світ уже не перебуватиме на рівні еш (самостійного «щось»), окремої річі самої по собі; натомість усе ввійде до рівня айн (Б-жественного «ніщо»).

У майбутньому розкриється «вищий сміх», коли зло буде цілковито підкорене й перетворене, а кліпот уже зовсім не матимуть жодної влади, як сказано в книзі Зехарії: «Я усуну з землі дух нечистоти». Тоді грубість світу очиститься: він більше не відчуватиме себе еш, окремим «чимось»; усе розчиниться в айн — Б-жественному «ніщо», з якого воно постало.

כי זהו תכלית בריאת העולמות מאין ליש כדי לאהפכא מבחי' יש לבחי' אין ואזי והיה הוי' לי לאלקים.

Адже в цьому й полягає мета створення світів із ніщо в щось: перетворити їх із рівня еш на рівень айн. І тоді: «Ім'я Б-га (Гавая) буде для мене як Ім'я Б-га (Елокім)».

У цьому й полягає мета створення чогось із нічого: щоб «щось» знову перетворилося на «ніщо», свідомо перебуваючи в самоусуненні перед Б-гом. Так здійсниться прохання Якова: «Гавая буде для мене як Елокім».

כי הנה אלקי היינו ההעלם והצמצוי להיות העולמות נבראים מאין ליש

Адже Елокім — це приховування й скорочення (цимцум), завдяки яким світи створюються з нічого в щось;

Пояснимо: Елокім — це приховування й скорочення з боку Б-га, завдяки яким світи можуть існувати як «щось».

והי"ה היינו בחינת פנימיות אור א"ס ב"ה המחי' [המחיה] ומהוה כו'

а Гавая — це рівень внутрішнього виміру (пніміют) Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), благословенний Він, яке дає життєву силу й приводить усе до буття тощо.

Гавая — це внутрішнє світло Ор Ейн Соф, яке безпосередньо дає їм життєву силу й буття.

וכמ"ש כי שמש ומגן⁷⁷ הוי"ה אלקים שאלקי נעשה בחי' מגן לשם הוי"ה שהוא בבחי' השמש כו'.

Як сказано: «Бо сонце й щит — Гавая, Елокім»: Елокім стає рівнем щита для Імені Гавая, яке перебуває на рівні сонця тощо.

«Бо сонце й щит — Гавая, Елокім»: Гавая подібна до сонця, а Елокім — це щит, який затуляє його, щоб створіння могли витримати його світло.

אך כל זה הוא בבחינת השתלשלות וירידת המדרגות שהוא בבחי' זיו והארה שמאור א"ס ב"ה להוות ולהחיות נבראים כסדר ירידת השתלשלות המדרגות מדרגה אחר מדרגה.

Однак усе це належить до сфери ланцюга послідовного розгортання світлів згори вниз (ішталшелут) і сходження рівнями. Це рівень саява й світіння від Нескінченного світла, благословенного Він, яке приводить створені істоти до буття й дає їм життєву силу відповідно до порядку послідовного розгортання рівнів згори вниз, рівень за рівнем;

Але весь цей устрій, у якому Елокім приховує Гавая, належить до ланцюга світлів: тут лише промінь Нескінченного світла дає життєву силу створінням, крок за кроком, на рівнях, що спускаються.

שמדרגות עליונים מקבלים אור היותר עליון ורוחני כו' וכל מה שלמטה מטה מתצמצם ומתלבש כו'.

адже вищі рівні отримують найвеличніше й найдуховніше світло тощо, а що нижче рівень, то більше світло скорочується й огортається тощо.

Вищі рівні отримують тонше й духовніше світло; що нижчий рівень, то більше світло скорочується й огортається.

אבל לע"ל [לעתיד לבוא] כשיתגלה הצחוק העליון שהוא מבחי' אתהפכא כו' יהיה גילוי אא"ס [אור אין סוף]

ב"ה בעצמו ובכבודו שלמעלה מעלה מבחינת השתלשלות

Однак у майбутньому, коли розкриється вищий сміх, який походить із рівня перетворення тощо, розкриється саме Нескінченне світло, благословенний Він, у всій повноті Своєї сутності та слави — незмірно вище за рівень ішталшелуту.

У майбутньому, коли завдяки перетворенню розкриється сміх, стане явним Нескінченне світло як таке — поза всім ланцюгом світлів.

כי עין בעין יראו כו' וראו כל בשר⁷⁸ כו' ובאו במערות צורים⁷⁹ ובמחילות עפר מפני פחד⁸⁰ ה' וגו'.

Бо «око в око побачать» тощо; «і всяка плоть побачить» тощо; «і ввійдуть у печери серед скель і в земні нори від жаху перед Іменем Б-га (Гавая)» тощо.

Пророки описують це: «око в око побачать», «всяка плоть побачить» — усі разом, а люди ховатимуться в печерах «від жаху перед Гаваєю». Одкровення буде безпосереднім і приголомшливим.

19 ואז יהי [יהיה] בחיי הוי"ה שהוא אור א"ס ב"ה הנמשך ומתפשט להתלבש בתוך עלמין בסדר

ההשתלשלות. נחשב בחיי אלקים דהיינו בחיי צמצום

І тоді рівень (бхіна) Імені Б-га (Гавая) — Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), благословенний Він, яке сходить униз і поширюється, щоб одягнутися у світи в порядку ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут), — вважатиметься рівнем Імені Б-га (Елокім), тобто рівнем скорочення (цимцуму);

Тоді Гавая — Нескінченне світло, коли воно сходить униз і одягається у світи, — саме вважатиметься Елокімом, тобто скороченням.

שבאמת אין זה אלא זיו והארה מצומצמת לגבי אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו שלפניו מעלה ומטה שוין

וכחשיכה כאורה.⁸¹

бо насправді це не що інше, як обмежене сяйво й світіння порівняно з Ор Ейн Соф, благословенним Він, у Самій Його сутності та славі, перед Яким верх і низ однакові, а «темрява — як світло».

Адже порівняно з Ор Ейн Соф — Нескінченним світлом у Самій Його сутності й славі, перед Яким верх і низ однакові, а «темрява — як світло», — навіть Ім'я Гавая у своєму прояві у світах є лише обмеженим сяйвом. У цьому й полягає глибший зміст слів: «Гавая буде для мене як Елокім».

20 והאבן הזאת אשר שמתני מצבה⁸² הוא בחינת יו"ד כלי החכמה שמבחי אותיות בחי' דומם דהיינו בחי'

התהוות מאין ליש

«І цей камінь, який я поставив як стовп» — це рівень літери йод, посудина мудрості (Хохма), що належить до рівня літер, до рівня неживого, тобто до рівня виникнення з небуття в буття.

Тепер отримуємо відповідь на друге запитання. «Цей камінь» — це йод, посудина мудрості (Хохма): літера, позбавлена життя, створена з небуття.

רק לפי אשר שמתי מצבה שהגבהתי והעליתי כו' לכך יהי' [יהיה] לה כח ויכולת להיות בית אלקים שיהיה בחי' אלקים זה שהוא אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה שבתוך עלמין שורה ומתגלה בבחי' אותיות הללו והאותיות תהיינה בבחי' משכן ומכון לשבתו ית'.

Але оскільки «я поставив [Його] як стовп», бо я підняв і звеличив [Його] тощо, він матиме силу й здатність стати «домом Елокім»: щоб цей рівень Елокім, тобто Нескінченне світло (Or Ein Sof), благословенний Він, що перебуває всередині світів, спочивав і розкривався в цих літерах, а літери стали оселею та усталеним місцем Його перебування, благословенний Він.

Але завдяки тому, що Яаков підняв його як стовп, камінь набув сили стати «домом Елокім»: Б-жественне світло всередині світів, яке тоді називатиметься Елокім, спочиватиме й розкриватиметься в цих літерах, а літери стануть оселею для Б-га.

РОЗДІЛ 8 • 121-22

Нескінченні десятини

21 וכל זה הוא ע"י בחי' יעקב יו"ד עקב צוה ישועות יעקב⁸³ גילוי הש"ע [הש"ע (370)] נהורין שבהן וע"י נזכה לכל בחי' האלו. וכל אשר תתן לי⁸⁴ עשר אעשרנו לך.

І все це відбувається завдяки рівню Яакова — юд-акев: «Накажи визволення Яакова», — розкриттю 370 світел, що містяться в них; і завдяки цьому ми удостоїмося всіх цих рівнів. «І з усього, що Ти даси мені, я відділю десятину, неодмінно відділю її для Тебе» (асер а'асрену).

Усе це відбувається завдяки Яакову, чий «визволення» розкривають 370 світел. Потім маамар переходить до завершення обітниці Яакова: «з усього, що Ти даси мені, я відділю десятину»; у єврейському тексті дієслово повторюється.

הענין הוא כי הנה נודע שיהיה עילוי אחר עילוי לאין קץ ימות המשיח ותחיה"מ [ותחיית המתים] כמה שמיטין ויובלות כו' וכל עילוי גדול מחבירו.

Суть цього така: відомо, що піднесення за піднесенням триватимуть без кінця [у] дні Машіаха та воскресіння мертвих, у численних циклах шміти (сьомого, суботнього року) й ювілейних циклах тощо, і кожне піднесення буде вищим за попереднє.

Відомо, що в майбутньому відбуватимуться нескінченні піднесення: дні Машіаха, воскресіння мертвих і цикл за циклом після них — кожне піднесення вище за попереднє.

אך קודם העילוי שאחר העילוי צריך להיו' [להיות] נשאר מעילוי הראשון בבחי' אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] לאתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שבעילוי הכי' ואתעדל"ת [ואתערותא דלתתא] זו הנשאר מן העילוי הראשון נקי בחי' מעשר.⁸⁵

Але перед піднесенням, яке йде за [кожним] піднесенням, від першого піднесення має залишитися [щось] у вигляді пробудження знизу — для пробудження згори, що відбувається під час другого піднесення. Це пробудження знизу, яке залишається від першого піднесення, називається рівнем маасеру (десятини).

Для кожного нового піднесення потрібен поштовх знизу. Щось від попереднього рівня має залишитися, щоб стати «пробудженням знизу», яке притягує наступне «пробудження згори». Цей залишок називається маасером — десятиною.

22 וז"ש [וזהו שכתוב] וכל אשר תתן לי⁸⁶ לעתיד דהיינו כל העליות שיהיה עד אין קץ עשר אעשרנו ויהי [ויהיה] הרבה מעשרות לכל עילוי בחי' מעשר בפ"ע [בפני עצמו] ותמיד עשר אעשרנו עד שיגיע לך לבחי' אור א"ס ב"ה עצמו

І ось що написано: «І з усього, що Ти даси мені» — у майбутньому, тобто з усіх піднесень, яких буде без кінця, — «я відділятиму десятину, відділятиму її»: буде багато десятин — для кожного піднесення окремий рівень десятини; і завжди: «відділятиму десятину, відділятиму її», аж поки не дійде до «Тебе» — до самого рівня Нескінченного світла (Or Eйн Соф), благословенний Він.

«Усе, що Ти даси мені» стосується нескінченних піднесень майбутнього. Подвійні слова «відділятиму десятину, відділятиму її» означають, що десятин буде багато — по одній для кожного піднесення, і так триватиме, доки піднесення не сягне «Тебе», самого Нескінченного світла.

וכמו שהוא ית' א"ס כך יהיו עליות עד א"ס והכל ע"י בחי' יעקב יו"ד עקב כו' כנ"ל

І як Він, благословенний, нескінченний, так і піднесення будуть без кінця; і все це відбувається завдяки рівню Яакова — йуд-акев [літера йуд, що сягає п'яти] тощо, як [пояснено] вище.

Оскільки Б-г нескінченний, піднесення до Нього не мають кінця. Усі вони здійснюються завдяки Яакову — йуд, що сягає п'яти, як пояснено вище.

וד"ל [ודי למבין]: (ובענין מ"ש בפי עשר אעשרנו ואתעדל"ת [ואתערותא דלתתא] זו כוי נקי בחי מעשר כוי. נראה כי הכתר הוא הממוצע⁸⁷ בין עולם העליון לעולם התחתון⁸⁸ שהוא סוף בחי עליונה ומקור וראש לבחי תחתונה כמו מלכות דאצי כתר לבריאה ומלכות דבריאה כתר ליצירה כוי.

І цього досить тому, хто розуміє. (А щодо сказаного в поясненні слів «відділятиму десятину, відділятиму її» — що це пробудження знизу (ітарута делетата) тощо називається рівнем десятини тощо, — схоже, що вінець (Кетер) є посередником між вищим світом і нижчим світом: він є завершенням вищого рівня та джерелом і початком нижчого рівня. Так, царювання (Малхут) світу еманції (Ацилут) є Кетером для світу творення (Брія), а Малхут світу Брія — Кетером для світу формування (Єцира) тощо.

Тут завершується основний текст, а далі йде примітка в дужках, яка пояснює, чому залишок, що спонукає до кожного піднесення, називається «десятиною». Ключем є Кетер: це місце зустрічі двох світів — найнижчий рівень вищого світу й початок нижчого. Так, Малхут, остання сфера Ацилуту, стає Кетером, першою сферою Брії, і так само далі.

ולכן הנה להיות עליית העולמות שיתעלה העשייה בקדושי [בקדושה / בקדושת] היצירה ממש הוא ע"י אמצעות הכתר דעשייה שהוא בחי מעשר מע"ס [מעשר ספירות] דעשייה [דעשייה].

Тому, щоб світи піднеслися і Асія перейшла до самої святості Єцира, це відбувається через Кетер Асії, який є рівнем десятини від десяти сфер духовного прояву (сфірот) Асії.

Отже, коли Асія підноситься до Єцира, це відбувається через її власний Кетер. А оскільки Кетер є однією з десяти сфірот, він становить «десятину» Асії.

והענין כי כתר הוא לשון שתיקה כמו כתר לי זעיר.⁸⁹ ושתיקה הוא בחינת בטול וע"ז נאמר יונת אלם⁹⁰ כוי. והוא בחינת בעמדם תרפינה כנפיהן.⁹¹

Суть у тому, що слово «Кетер» пов'язане з мовчанням, як у вислові «Зачекай на мене трохи» (касер). А мовчання — це рівень самоусунення (бітуль), і саме про це сказано: «голубка мовчання» тощо. Це також рівень слів: «Коли вони стояли, вони опускали свої крила».

Чому Кетер? Слово «Кетер» пов'язане з мовчанням, як у вислові «Зачекай на мене трохи» (касер). Мовчання виражає самоусунення — як «голубка мовчання» і як ангели у видінні Єхезкеля, які «опускали свої крила», коли стояли нерухомо.

וע"י בטול זה יוכל להתעלות אח"כ ליצירה כי א"א להיות עלי"י [עלייה] ממהות למהות כי אם שיוכלל תחלה בבחי' אין ממש וזהו ענין העמוד שבין ג"ע [גן עדן] התחתון לג"ע [לגן עדן] העליון כו'.

Завдяки цьому самоусуненню він згодом може піднятися до Єцира, бо піднесення від однієї сутності до іншої неможливе, якщо спершу вона не включиться в рівень справжнього «ніщо» (айн). У цьому й полягає сенс стовпа між нижнім Ган Еден [райським садом] і верхнім Ган Еден тощо.

Лише завдяки такому самоусуненню рівень може піднятися до наступного. Неможливо перейти від одного визначеного стану до іншого, не розчинившись спершу в «ніщо». Саме тому між нижнім і верхнім Ган Еден є «стовп», через який проходять душі.

וכמו צמיחת התבואה מזרע הנזרע בארץ הוא ע"י שמתחלה מתבטל מהות הזרע ונעשה בחי' אין רק שנשאר כחו בכח הצומח וע"י אח"כ נעשה הגידול נפלא יותר מהיש שהי' [שהיה] תחלה כו'.

Так само проростання зерна із насінини, посіяної в землю, відбувається завдяки тому, що спершу сутність насінини самоусувається і стає рівнем «ніщо», хоча її сила залишається в силі росту; завдяки цьому згодом виростає щось набагато дивовижніше за те, чим вона була спочатку, тощо.

Прикладом є насінина: вона має спершу згнати в землі й утратити свою форму, зберігши лише силу росту. Тільки тоді вона проростає в щось набагато більше за ту насінину, якою була.

ועד"י עלי"י [עלייה] יצירה בכריאה צ"ל תחלה בכחינת בטול ואין והוא בחי' כתר דיצירה כו' וזהו ענין אשר שם שמות בארץ^{92, 93} בחי' וחד חרוב⁹⁴

Так само піднесення Єцира до Брії спершу має відбуватися на рівні самоусунення й «ніщо» — це рівень Кетера Єцира тощо. У цьому й полягає сенс слів «Той, Хто вчинив спустошення на землі» — рівня «і одна [тисяча років] буде спустошеною».

Так само Єцира може піднятися до Брії лише через самоусунення, яке є її Кетером. Ця сама ідея пояснює слова «Той, Хто вчинив спустошення на землі» та вчення мудреців, що один із семи тисячолітніх періодів існування світу буде «спустошеним» — це час «ніщо» перед вищим станом.

ומה שהוא בבחי' אלף השביעי ולא בבחי' עשירית היינו כי היכל ק"ק [קדש הקדשים] שהוא היכל השביעי כולל ג"ר [ג' ראשונות] אבל עיקר העלי"י [העלייה] ע"י הכתר כו'. וע"ד זה יש עליות אין קץ.

І те, що це відбувається на рівні сьомої тисячі, а не на рівні десятини, пояснюється тим, що Гейхал (палата) Святого Святих, який є сьомим Гейхалом, охоплює перші три [сфірот]; але головне піднесення відбувається через Кетер тощо. І так само піднесення не мають кінця.

Але чому це сьома тисяча, тобто сьома, а не десята, як мала б бути десятина? Тому що сьома палата — Святе Святих — містить у собі перші три сфірот; проте головне піднесення відбувається через Кетер. Ця послідовність — самоусунення, а потім піднесення — повторюється без кінця.

ומ"ש עשר אעשרנו ב' עישורין היינו כי הכתר כלול מב' פרצופין עתיק וא"א כו' שהוא בחי' תחתונה שבמאציל ושרש הנאצלים כו' וב' בחי' אלו יחד נק' חומש כמ"ש ונתתם חמישית לפרעה^{95,96} כמ"ש⁹⁷: (א')

А щодо сказаного: «Десятину відділю, відділю їй» — дві десятини, — то це тому, що Кетер складається з двох парцуфім (конфігурацій): Атік та Аріх Анпін тощо; він є найнижчим рівнем Еманатора та коренем еманованих істот тощо. А ці два рівні разом називаються п'ятою частиною, як сказано: «і віддасте п'яту частину фараонові», як пояснюється в іншому місці.)

Подвійний вислів «Десятину відділю, відділю їй» означає дві десятини, бо Кетер складається з двох парцуфім (конфігурацій): Атік (Атік Йомін, «Стародавній днями», його внутрішній рівень) та Аріх Анпін («Довге Обличчя», його зовнішній рівень). Кетер є найнижчим рівнем Еманатора — Самого Б-га — і коренем усього, що Він еманує. Дві десятини становлять п'яту частину, тому Тора говорить про те, щоб віддати «п'яту частину фараонові».

В АВОДІ

Вивчення Тори має бути притягуванням власної мудрості Б-га в душу; воно має відбуватися із самоусуненням (коах ма — «сила «що?»») і з трепетом, який відчували біля Сінаю, адже перед Нескінченим світлом ніщо не приховане. Жару тіла й тваринної душі, через який вивчення стає зосередженим на собі, не слід уникати — його потрібно перетворити, обернувши Харан на пісню. І кожен крок угору починається з самоусунення (бітуль): лише спершу ставши «ніщо», наче зерно в землі, людина може піднятися на вищий рівень.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Чому маамар каже, що літери й камені можуть бути піднесені вище за все інше саме через те, що вони безжиттєві? Як це пов'язано з образом кола?
2. У чому відмінність між «променем» Б-жественного світла, який підтримує світи, і Нескінченим світлом «у його сутності та славі»? Як Яаков поєднує їх?
3. Як, згідно з маамаром, людина може відчувати трепет Сінаю під час звичайного вивчення Тори?
4. Чому Яаков узагалі має спуститися до Харану? Чого перетворення Харану на ріну навчає про вигнання та особисту боротьбу?
5. У якому сенсі в майбутньому Гавая стане «Елокімом» і чому для кожного майбутнього піднесення потрібна «десятина»?

Примітки

АБЗАЦ 1

1 ביאור על הנ"ל

У примітці сказано, що там надруковано транскрипт (ганаху) цього маамару, зроблений Мітелер Ребе, — паралельний запис того самого маамару.

ПРИМІТКА КЕНОТ

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי נדפס בסה"מ תקס"ח ע' תרלד. המאמר בקיצור בבוך 2057 נה, א — הכתי" דומה לגוכתי"ק מהרי"ל [?] אחי כ"ק אדה"י [או שהוא כתי"ק מהצ"צ שכתב בצעירותו] — בשנינויים. אוה"ת ויצא כרך ז תתתכד, ב נמצא הגהות (כנראה שהם הגהות וביאורים לכאן). לקמן ק', א מציין לד"ה זה.

АБЗАЦ 2

2 У примітці Kehot Genesis 28:22 вказано як джерело цих слів.

בראשית כ"ח:כ"ב Genesis 28:22

וְהָאֶבֶן הַזֶּה אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מִצְבָּה יְהִיהּ בֵּית אֱלֹקִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן־לִי עֹשֶׂר אֶעֱשְׂרֶנּוּ לָךְ:

and this stone, which I have set up for a pillar, shall be G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely give the tenth unto Thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 והיה הוי"ה לי לאלקים והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלקים

Обітниця Якова Б-гу в Бейт-Елі після його сну про драбину, коли він вирушає до Харана: якщо Б-г оберігатиме його і він повернеться з миром, «Гавая буде моїм Б-гом», а камінь, який він поставив, стане домом Б-га. На простому рівні це обітниця; маамар тлумачить слова «Гавая буде для мене як Елокім» як прохання, щоб Im'ya Гавая прийшло до рівня Елокім, а камінь став оселею Б-жественності.

בראשית כ"ח:כ"א-כ"ב Genesis 28:21-22

וְשָׁבְתִי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹקִים: וְהָאֶבֶן הַזֶּה אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מִצְבָּה יְהִיהּ בֵּית אֱלֹקִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן־לִי עֹשֶׂר אֶעֱשְׂרֶנּוּ לָךְ:

so that I come back to my father's house in peace, then shall the L-RD be my G-d, and this stone, which I have set up for a pillar, shall be G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely give the tenth unto Thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 שו"ה אלקים — וכדי להבין

Варіант рукопису: у ньому весь цей уривок відсутній, а натомість читаємо: «Відомо, що літери називаються каменями, як сказано в Сефер Єцира».

ПРИМІТКА КЕНОТ

עד כב, א שו"ה והיינו — כמ"ש בס"י — ליתא בבוך 2057 ושם: הנה נודע שהאותיות נק' אבנים: כמ"ש בס"י.

5

ויצא יעקב

Початок розділу Тори: Яков залишає Беер-Шеву й вирушає до Харана. Маамар тлумачитиме всю цю подорож як спуск, що має певну мету.

בראשית כ"ח:10 Genesis 28:10

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה:

And Jacob went out from Beer-sheba, and went toward Haran.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6

צוה ישועות יעקב

Сини Кораха кажуть Б-гови: «Ти — мій Цар, Б-же; звели спасіння Якова», — очевидно, благаючи, щоб Він визначив перемоги для Ізраїлю. Альтер Ребе тлумачить слово ешуот (спасіння) як таке, що містить 370 — ש"ע вищих світел, які розкриваються через Якова, тож власний рівень Якова — це «ешуот».

תהילים מ"ד:5 Psalms 44:5

אַתָּה־הוּא מֶלֶכִּי אֱלֹקִים צוּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב:

Thou art my King, O G-d; command the salvation of Jacob.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים מד, ה.

7

ש"ע נהורי

Пізніший маамар про 370 світел, у якому, як зазначено в примітці, для цього поняття цитуються Ec Haïm i Shemoneh She'arim.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה בסה"מ תרל"ב ח"ב ע' תסד שמציין לספר ע"ח ושמונה שיערים.

8

וישע ה' אל הבל

«I Гавая звернувся до Гевеля та його приношення»: Б-г прихильно поставився до приношення Гевеля, але не Каїна. Тут літери ש"ע означають «звернутися до», тож ешуот також означає Б-жественні звернення й потоки, що приходять через Якова.

בראשית ד':4 Genesis 4:4

וְהָבֵל הֵבִיא גְסֵי־הוּא מִכֹּרֹת צֹאנוּ וּמִחֻלְבֵּהוּ וַיֵּשַׁע ה' אֶל־הָבֵל וְאֶל־מִנְחָתוֹ:

And Abel, he also brought of the firstlings of his flock and of the fat thereof. And the L-RD had respect unto Abel and to his offering;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית ד, ד. ראה בסה"מ אדה"א בראשית ע' רפא שמבאר ת"י וישע — ישועות.

אבזאצ 3

9

מלכותך מלכות כ"ע

У молитві «Ашрей» Давид прославляє Б-га: буквально: «Твоє царювання — царювання на всі віки (оламім)». Маамар тлумачить слово «оламім» як «світи»: Б-г пов'язаний з усіма світами через Своє царювання (Малхут), яке є лише променем Його світла.

Psalms 145:13: תהילים קמ"ה:יג

מלכותך מלכות כל-עלמים וממלכתך בכל-דור ודור:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10

יעקב יו"ד עקב

У попередньому маамарі про ті самі вірші пояснюється, що Яаков — це йуд-акев: продовження вниз мудрості (Хохма) Лаа [вищої мудрості], тобто літери йуд, до самого найнижчого рівня, навіть до рівня «п'ят»; Керот наводить там джерела такого прочитання. Далі слова «І Яаков вийшов із Беер-Шеви та пішов до Харана» прочитуються як це продовження від найвищого до найнижчого, як буде показано в цьому маамарі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

נסמן לעיל כא, א. באוה"ת שם נוסף "כי יעקב בריה התיכון, ודהע"ה אמר פנה אלי וחנני דהיינו לבח"י מלי, והיינו ע"י יעקב ת"ת".

11

Псалмоспівець закликає все творіння прославляти Ім'я Б-га: «Бо лише Його Ім'я піднесене; Його слава — над землею й небом». Альтер Ребе додає слова «і Його сыйво»: над землею й небом є лише сыйво, тоді як Він Сам піднесений над ними.

Psalms 148:13: תהילים קמ"ח:יג

יְהִלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' כִּי־נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְכָדוֹ הוֹדוּ עַל־אָרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אבזאצ 4

12

Після того як Яаков залишає Беер-Шеву, він зупиняється на ніч «у тому місці», бере кілька його каменів і кладе їх собі під голову перед сном. Маамар тлумачить камені як літери, піднесені до найвищого рівня.

Genesis 28:11: בראשית כ"ח:יא

וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיִּלֹּךְ שָׁם כִּי־בָא הַשָּׁמַשׁ וַיָּקַח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיָּשֶׂם מִרְאֲשֵׁתוֹ וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם הַהוּא:

And he lighted upon the place, and tarried there all night, because the sun was set; and he took one of the stones of the place, and put it under his head, and lay down in that place to sleep.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13

כמ"ש בס"י שני אבנים

У маамарі на Хануку «Так говорить Гавая Цваот: якщо ходитимеш Моїми шляхами» (30a-b) ангели й душі на-

звані «тими, хто стоїть», бо походять від літер, які є «неживими», як сказано в Сефер Єцира: «два камені будують»: літери перебувають у стані бітулю перед інтелектом, який ними керує. На 50a (Шмот) камінь — це літери, які отримують від Яакова, юд-акев; на 56b (Ваера) сполучення літер — це «доми», з яких складається місто.

ПРИМІТКА КЕНОТ

פ"ד מט"ו. וראה גם לקמן ל, א. נ, א. נו, ב. לקו"ת במדבר ח, ב.

14

וכתפארת אדם לשבת בית

З опису Ѕшаягу ідола, вирізьбленого «за подобою людини, щоб оселитися в домі». Альтер Ребе запозичує лише образ людини, що мешкає в домі, щоб описати, як інтелект перебуває в літерах.

Isaiah 44:13: ישעיהו מ"ד:יג

קָרַשׁ עֲצִים נֹטֶה קוֹ וְתִאֲרָהוּ בְשָׁרָד יַעֲשֶׂהוּ בְּמִקְצָעוֹת וּבְמַחְוָה יִתְאָרָהוּ וַיַּעֲשֶׂהוּ כְּתִכְנִית אִישׁ כְּתִפְאֶרֶת אָדָם לְשֹׁכֵת בֵּית:

The carpenter stretcheth out a line; He marketh it out with a pencil; He fitteth it with planes, And he marketh it out with the compasses, And maketh it after the figure of a man, According to the beauty of a man, to dwell in the house.

Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע"י מד, יג.

15

ועוד טעם אחר

Варіант рукопису: згідно з приміткою, цих слів немає в рукописі 2057.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ת"י אלו ליתא בכור 2057.

16

בד"ה להבין בתו"ס ביאור ענין וייצר

У цьому розділі, «Зрозуміти, з додатковим поясненням слів «І створив Гавая Елокім людину», чотири види творіння (неживе, рослинне, тваринне й мовне) співвідносяться з душею: літери є її «неживим» рівнем, бо вони не ростуть, тоді як емоції «виростають» з інтелекту; на вищому рівні неживим є царювання (Малхут). У цьому й полягає сенс того, що тут літери названо «неживими» порівняно з інтелектом.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לעיל ד, א.

17

אות הוא בצבא דילי

Талмуд тлумачить Ім'я Цеваот як «Він — знак серед Свого війська». Маамар розуміє слово «от» як «літера»: перед Б-гом усі війства — наче одна літера.

Chagigah 16a:3-4: חגיגה ט"ז א:ג-ד

וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר: ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ — אָדוֹן הוּא בְּצָבָא שְׁלוֹ. וְרַבִּי חֲזִיָּא בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: «לֹא כְרוּחַ ה' וְאֶחָד הָרוּחַ רָעַשׁ לֹא כָרַעַשׁ ה'. וְאֶחָד הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא כָאֵשׁ ה' וְאֶחָד הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דְּקָה», וְהִנֵּה ה' עוֹבֵר».

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה חגיגה טז, א.

18

אלף אלפין ורבוה רבון

Даниїл описує нічне видіння: Старець днями сидить на престолі, і «тисяча тисяч» служить Йому, а «десять тисяч разів десять тисяч» стоїть перед Ним. Маамар цитує це, щоб показати: навіть незліченні небесні воїнства самоусуваються перед Нескінченим світлом (Or Ein Sof).

Daniel 7:10: דניאל ז'

נהר דִּי־נור נגד ונפק מִן־קדמוהי אֶלֶף אֶלְפִין יִשְׁמֹשׁוּנָה וְרִבּוֹ רִבּוֹן
קְדָמוֹהִי יְקוּמוֹן דִּינָא יִתָּב וְסִפְרִין פְּתִיחוּ:

A fiery stream issued And came forth from before him;
thousand thousands ministered unto him, And ten thousand
times ten thousand stood before him; The judgment was set,
And the books were opened.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19

ולגודיו אין מספר

Біллад, відповідаючи Йову, запитує: «Чи є число Його військам?» Небесні воїнства Б-га неможливо злічити. Маамар натякає на це, щоб показати: навіть вони скінченні перед Ним.

Job 25:3: איוב כ"ה ג'

הִישׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו וְעַל־מִי לֹא־יָקוּם אוֹרָהוּ:

Is there any number of His armies? And upon whom doth
not His light arise?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20

וכנודע ענין הערך במספר

У примітці сказано, що в Ор га-Тора запитують, як може бути доречною ця аналогія, адже навіть творчі літери Десяти висловів є «неживими» порівняно з вищою Хохмою, а розрив між створіннями й Нескінченим незрівнянно більший, ніж між літерами й інтелектом. Відповідь наведено там.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה באוה"ת בראשית כרך ז תתתכד, ב, שצ"ע דאף המהוה הנבראים שהוא
אותיות דע"מ הם דומם לגבי חכמה עילאה, וכש"כ הנבראים מהאותיות כו',
וא"כ איך דימה ביטול הנברא לא"ס ב"ה כמו ביטול האותיות לגבי השכל
דהרי אין ערוך יותר לאין קץ, וראה שם התירוץ, ומציין לעיין בתו"ח ויצא
כג, ג ואילך.

אבזאצ 5

21

וישם מראשותיו

«I поклав їх біля голови своєї». Це слід розуміти як піднесення літер на рівень, що над усіма світами.

Genesis 28:11: בראשית כ"ח י"א

וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלֹּךְ שָׁם כִּי־בָא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשָּׂם
מִרְאֲשֵׁתּוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא:

And he lighted upon the place, and tarried there all night,
because the sun was set; and he took one of the stones of the
place, and put it under his head, and lay down in that place
to sleep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22

נעוץ תחלתן בסופן

У Сефер Єцира про десять сфер духовного прояву (sefirot) сказано: «іхній кінець вклинений у іхній початок, а іхній початок — у іхній кінець», подібно до полум'я, пов'язаного з вуглиною. Маамар застосовує це до кола світла, що охоплює всі світи (совев коль альмін), де найнижче торкається найвищого.

Sefer Yetzirah 1:7: ספר יצירה א' ז'

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלחבת
קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to
its beginning and its beginning linked to its end, just as the
flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and
there is not a second one, and before one what wilt thou
count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

23

ומתחת זרעות עולם

У своєму останньому благословенні Моше каже Ізраїлю: «Вічний Б-г — оселя, а внизу — вічні рамена (зерот олам)». Очевидно, олам означає «вічний»; маамар тлумачить цей вірш як вказівку на те, що найвища сила — совев — міститься саме «внизу», як у колі.

Deuteronomy 33:27: דברים ל"ג כ"ז

מֵעֵנָה אֱלֹהִי קָדָם וּמִתַּחַת זְרַעַת עוֹלָם וַיִּגְרַשׁ מִפְּנֵיהָ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשֵּׁמֶד:

The eternal G-d is a dwelling-place, And underneath are the
everlasting arms; And He thrust out the enemy from before
thee, And said: 'Destroy.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

דברים לג, כז.

אבזאצ 6

24

Яков узяв «з каміння цього місця». Частку «з» тлумачать як вказівку на те, що піднятися може лише одна літера — йуд.

Genesis 28:11: בראשית כ"ח י"א

וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלֹּךְ שָׁם כִּי־בָא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשָּׂם
מִרְאֲשֵׁתּוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא:

And he lighted upon the place, and tarried there all night,
because the sun was set; and he took one of the stones of the
place, and put it under his head, and lay down in that place
to sleep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25

הוי בחכמה

Шломо вчить: «Ім'я Б-га (Гавая) заснував землю мудрістю (Хохма)». Ці слова наведено, щоб показати, що Ім'я Б-га, Його світло, перебуває в Хохмі.

Proverbs 3:19: משלי ג' י"ט

ה' בְּחִכְמָה יִסַּד־אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתִבְנוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding
He established the heavens.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 ועמ"ש . . בענין אבא למשקל דא יי

Примітка скеровує читача сюди по пояснення вислову Раая Мегемна «камінь, яким зважують: це йуд», на який посилається сам текст.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה ביאורו"י להצ"צ כך א עי רפא.

27 וישם אותה מצבה

Яков поставив камінь як стовп. Це тлумачиться як друге піднесення — від рівня йуд до рівня вав.

בראשית כ"ח:18

וַיִּשָּׂם יַעֲקֹב בִּבְקָר וַיִּקַּח אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר־שָׂם מֵרֹאשְׁתּוֹ וַיִּשֶׂם אֹתוֹ מִצְבָּה וַיִּצֹק שָׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ:

And Jacob rose up early in the morning, and took the stone that he had put under his head, and set it up for a pillar, and poured oil upon the top of it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 ושוי יתה קמא

Онкелос перекладає слова «i поставив його як стовп» як «поставив його стоячи (кама)», що маамар пов'язує зі словами Йосефа «мій сніп піднявся (кама)»: камінь підняли й поставили вертикально.

תרגום אונקלוס על בראשית כ"ח:18

וְאֶקְדִּים יַעֲקֹב בְּצִפְרָא וְנָסִיב יֵת אֶבְנָא דִּי שְׁוִי אֶסְדּוּהִי וְשְׁוִי יֵתָה קָמָא וְאֶרִיק מְשָׁחָא עַל רִישָׁהּ:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

29 והגביה אותה עוד ממטה למעלה

Подальший маамар, примітка 65 у якому докладніше розглядає це піднесення каменю знизу вгору.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה ד"ה אתה אחד תשל"ב (סה"מ מלוקט ח"א) הערה 65.

30 לבחי' ומקורות . . בחי' יודי"ן ווי"ן

Цей уривок пояснює тринадцять тікунін бороди як йуди й вави: йуд — це світло, стиснуте під шкірою, яке виходить лише через фолікул, а вав — це продовження волосини; Абба черпає з восьмого мазала, Ноцер.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקמן מח, ד. מובא באוה"ת בראשית שעד, א. ובד"ה למען דעת תרס"ט עי מה. ראה גם לקו"ת פי נצבים נג, א "שהשערות הן בחי' ווי"ן והאור שבתוך השערה הוא בחי' יו"ד כמ"ש בלק"ת [=להאריז"ל] ר"פ תולדות".

31 בחי' יודי"ן ווי"ן

Варіант рукопису: додається, що йуди й вави — це вищі сйива з вищого «ніщо», які проявляються завдяки своєму живленню; також сказано, що волосини є йудами й вавами через місце, звідки вони отримують живлення.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבזך 284 קלו, ב נוסף: לפי שהן הארות עליונים מאין עליונים דרך יניקתם כו' כמ"ש במ"א והשערות הן בחי' יודי"ן ווי"ן: כי מקום יניקתם. באוה"ת

שה"ש עי רכה ובהמשך תרס"ו עי תי מביא זה בשם לקו"ת להאריז"ל פי תולדות דשער הוא אותיות עשר שהוא בחי' יי ואח"כ נעשית וי"ו.

32 וישוב אל הי וירחמהו

Йешаягу закликає нечестивого залишити свій шлях: «нехай повернеться до Гаваї, i Він змилюється над ним». Ці слова наведено, щоб показати піднесення душі, яке притягує вниз милосердя з Тринадцяти атрибутів.

ישעיהו נ"ח:7

יָעֹזֵב דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָנוּן מִחֻשְׁבְּתָיו וְיָשֹׁב אֶל־יְיָ וִירַחֲמֵהוּ וְאֶל־אֱלֹקָינוּ כִּי־רַבָּה לְסִלּוֹחַ:

Let the wicked forsake his way, And the man of iniquity his thoughts; And let him return unto the L-RD, and He will have compassion upon him, And to our G-d, for He will abundantly pardon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 קמה אלמתי

Йосеф розповідає братам свій сон: «мій сніп піднявся i також став прямо», а їхні снопи вклонилися йому. Маамар використовує спільний корінь слів, щоб показати: стовп — це камінь, піднятий із лежачого положення у вертикальне.

בראשית ל"ז:7

וְהָיָה אֲנִיכְנוּ מֵאֱלֵמִים אֱלֵמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהָיָה קֶמֶה אֱלֵמִיתִי וְגַם־נִצָּבָה וְהָיָה תִסְבִּינָה אֱלֵמִיתִיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוּיִן לְאֱלֵמִתִּי:

for, behold, we were binding sheaves in the field, and, lo, my sheaf arose, and also stood upright; and, behold, your sheaves came round about, and bowed down to my sheaf.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית לז, ז.

אבזאצ 8

34 כי היודי"ן שבת"ד הוא גבוה מהו"ו . . מהשערות עצמן שהן בחי' יי

У примітці сказано, що там пояснюється положення про те, що йуди тікунім вищі за вави, тобто самі волосини.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מבואר בד"ה כל המאריך באחד תרע"ה עי שפח.

אבזאצ 9

35 אבא יונק ממזלא

Зогар описує, як вища мудрість (Хохма; Абба) притягує свій потік від мазала (духовного каналу) вищої бороди. Коментар спирається на це, показуючи, що буква вав у тікунін (конфігураціях) вища за букву йуд у Хохми.

זוהר III, 289b

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה זו"ג רפט, ב. ע"ח שער הכללים פ"ה. ראה לקמן מח, ד. ובכ"מ.

36

ויצק שמן על ראשה

Яков вилил олию на верхівку стовпа. Це слід розуміти як потік від прихованого розуму до мазалот (духовних каналів), а далі вниз — до законів Тори.

Genesis 28:18 כִּי־יָחַם יַעֲקֹב אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר־שָׁם מְרֹאֲשֵׁתוֹ וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מִצָּבָה

וַיִּצֹק שָׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ:

And Jacob rose up early in the morning, and took the stone that he had put under his head, and set it up for a pillar, and poured oil upon the top of it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37

סלסלה ותרוממך

Шломо закликає свого сина дорожити мудрістю: «Возвелич її — і вона піднесе тебе». Тут ці слова сказано про закони Усної Тори, що кореняться в пасмах прихованого розуму; сальселея, «возвелич її», натакає на завивання (сільсульт) волосся.

Proverbs 4:8 מְשָׁלִי ד', ח.

סלסלה ותרוממך תכבדך כי תחבקנה:

Extol her, and she will exalt thee; She will bring thee to honour, when thou dost embrace her.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

מְשָׁלִי ד', ח.

АБЗАЦ 10

38

ויקם עדות ביעקב

Асаф переказує, як Б-г «поставив свідчення в Яакові й установив Тору в Ізраїлі», наказавши батькам навчати її своїх дітей. Цитату наведено, щоб пов'язати низведення мудрості Тори з Яаковом.

Psalms 78:5 תהילים ע"ח:ה

ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישאל אשר צנה את־אבותינו להודיעם לבניהם:

For He established a testimony in Jacob, And appointed a law in Israel, Which He commanded our fathers, That they should make them known to their children;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים עח, ה.

39

המחליף פרה בחמור

Мишна постановляє, кому належить теля, якщо хтось обміняв корову на осла, а корова народила теля. Маамар бере цей випадок як приклад закону про найматеріальніші речі, який, попри це, розкриває вищу мудрість (Хохма).

Mishnah Bava Metzia 8:4 משנה בבא מציעא ח:ד

המחליף פרה בחמור וילדה, וכן המוכר שפחתו וילדה, זה אומר עד שלא מכרתי, וזה אומר משלקחתי, יחלקו. היו לו שני עבדים, אחד גדול ואחד קטן, וכן שתי שדות, אחת גדולה ואחת קטנה, הלוקח אומר גדול לקחתי, והלה אומר איני יודע, וזה בגדול. המוכר אומר קטן

מכרתי, והלה אומר איני יודע, אין לו אלא קטן. זה אומר גדול וזה אומר קטן, ישבע המוכר שהקטן מר. זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע, יחלקו:

If one swapped a cow for a donkey, and it gave birth, So too if one sold his slave and she gave birth, [And] one (the seller) says, "It was born before I sold her", and the other (the buyer) says, "It was born after I bought her", they shall divide [the value of what was born]. If one had two slaves, one large and the other small, or two fields, one large and the other small,[And he sold one of them], If the buyer says, "I bought the large ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

40

שויה כו גילוי — שכל פרטי . . חכמה עילאה

Вариант рукопису: згідно з приміткою, у ньому ці слова відсутні.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבב 633 ליתא.

41

בהררי קדש

Сини Кореха оспівують Сіон: «Його основа — на святих горах». Тут ці слова пристосовано до законів Тори, основою яких є вища Хохма.

Psalms 87:1 תהילים פ"ז:א

לבני־קרח מזמור שיר יסודתו בהררי־קדש:

A Psalm of the sons of Korah; a Song. His foundation is in the holy mountains.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 11

42

מה להלן באימה וביראה אף כאן באימה

Гемара вчить, що Тору слід вивчати так, як її було дано на Синаї: «так само, як там — зі страхом, благоговінням, тремтінням і здриганням, так і тут». Маамар робить звідси висновок, що всяке вивчення Тори має пройматися трепетом Синаю.

Berakhot 22a:4 ברכות כ"ב:א

דתניא: "והודעתם לבניה ולבני בניה", וכתוב בתריה "יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב", מה להלן באימה וביראה וברתת וכו'. אף כאן באימה וביראה וברתת וכו'.

for there is a teaching: "Thou shalt make them known unto thy children and thy children's children" (Deut. iv. 9) and it continues, "The day that thou stoodest before the L-rd thy G-d in Horeb" (Deut. iv. 10) — as [the Israelites stood at Horeb] with dread and fear and trembling and shaking, so here [when teaching Torah] must it be with dread and fear and trembling and shaking.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

אבזאצ 12

43 ראו את הקולות

У примітці Kehot Exodus 20:18 вказано як джерело цих слів.

Exodus 20:18 שמות כ"י:יח

וַיַּעֲמֵד הָעָם מֵרָחֹק וּמֹשֶׁה נָגַשׁ אֶל־הָעָרְפֶּל אֲשֶׁר־שָׁם הָאֱלֹקִים:

And the people stood afar off; but Moses drew near unto the thick darkness where G-d was.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שמות כ, יח.

44 כל העם ראו את הקולות ואת הלפידים

Під час дарування Тори «весь народ бачив звуки й полум'я», а гора диміла, і люди тремтіли. Тут описано явне одкровення, що викликало трепет.

Exodus 20:15 שמות כ"י:ט"ו

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלְפִידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָרָה עֹשֶׂן וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמָדוּ מֵרָחֹק:

And all the people perceived the thunders, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 פנים בפנים

Моше нагадує Ізраїлю: «Обличчям до обличчя Im'ya Б-га (Гавая) говорило з вами на горі, з-посеред вогню». Альтер Ребе протиставляє цьому «приховування Обличчя», яке не стосується Нескінченного світла (Ор Ейн Соф) у Тори.

Deuteronomy 5:4 דברים ה':ד

פְּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

The L-RD spoke with you face to face in the mount out of the midst of the fire—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

דברים ה, ד.

46 כחשיכה כאורה

Давид каже Б-гові, що темрява не затемнює перед Ним: «темрява — як світло». Це використано, щоб показати: для Ор Ейн Соф духовне й матеріальне, Синай і сьогодні — рівні.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֹׁךְ מִמֶּךָ וְלַיְלָה כִּיֹּם יֵאִיר כְּחֹשֶׁכָה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אבזאצ 13

47 שו"ה ירידת יעקב — הש"ע נהרין בגילוי למטה וליקח מאבני המקום

Рукописний варіант: «прояв 370 світел унизу і взяти з каміння того місця».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבז"ק 633: "גילוי ש"ע נהרין למטה ולקחת מאבני המקום.

48 ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה

Яков залишив Беер-Шеву й вирушив до Харана. Це прочитується як сходження від джерела вищих атрибутів до місця, де потік перекритий.

Genesis 28:10 בראשית כ"ח:י

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה:

And Jacob went out from Beer-sheba, and went toward Haran.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 שו"ה מבאר — שבע באר הוא מקור ומעיין הנובע ז' מדות

Рукописний варіант: слова «Шева» немає, а далі сказано: «Беер — це вища Хохма, джерело й витік семи атрибутів».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבז"ק 633 ת"י "שבע" ליתא שם ואה"כ כי "באר הוא חכ"ע מעין ומקור שבע מדות".

50 לך ה' הגדולה והגבורה

Давид благословляє Б-га перед усім зібранням: «Тобі, Гавая, належать велич, могутність, краса, перемога й велич». Хасидут розуміє цей перелік як сім вищих атрибутів, і всі вони — «Твої», цілковито самоусунені перед Б-гом.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:י"א

לְךָ ה' הַגְּדֹלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֳרָת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׂמִים וּבְאָרָץ לְךָ ה' הַמְּמֻלָּכָה וְהַמְּתַנַּשֵּׂא לְכָל לְרָאשׁ:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 שו"ה הגדולה — חרין (ע"ה) בגימט' גרין

Рукописний варіант: «Харан чисельно дорівнює гарону, якщо додати колель».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבז"ק 633 חרין בגימט' עם הכולל גרין.

52 כשהקול יוצא כדרכו

У коментарі Цемах-Цедека до Te'ilim щодо цих слів міститься посилання на Зоар у Ваера (25b), де Моше названо «ГОЛОСОМ».

ПРИМІТКА КЕНОТ

ביהל אור לקאפי קמט עי תקפו מציין ע"ז: עי זח"ב פי וארא דכ"ה ע"ב משה קלא.

53

חרן אותיות נחר

Там Альтер Ребе наводити твердження Арізали з Лікутей Тора (початок Ваеце), що гарон (горло) і Харан — одне й те саме, бо мають однакове числове значення: горло — це найвужче місце, «малість» розуму, а суди й суворість походять із такої малості; отже, з горла постає Харан.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לקמן נח, ג מציין לקויות להאריז"ל ר"פ ויצא ששניהם בגימטריא אחת. ובאזה"ת בראשית כרך א קעח, א מציין ללקויות פי וישב ע"פ ויהי אחר הדברים האלה, וכ"ה באזה"ת וארא עי קעח. למה שנתבאר כאן ראה אזה"ת וארא עי קעח. סה"מ תרל"ב כרך ב עי תצא. תרל"ג כרך א עי לא ואילך. יהל אור עי תקפו.

54

יגעתי בקראי

Давид волає у своїй скруті: «Я втомився від свого плачу; мое горло пересохло». Слово «ніхар» складається з тих самих літер, що й «Харан», і описує перекрите горло.

Psalms 69:4:ד"ט:ה

יגעתי בקראי נחר גרוני כלו עיני מיחל לאלקי:

I am weary of my crying; my throat is dried; Mine eyes fail while I wait for my G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים סט, ד.

55

כשגובר בו יסוד האש

Місця, де докладніше розглядається переважання стихії вогню в голосі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אזה"ת וארא עי קעח. במדבר עי כג.

АБЗАЦ 14

56

המפסיק את הקול

Щодо слів «те, що перериває голос», у коментарі Цемах Цедека до Tehillim наведено посилання на Зогару Ваера (26a), де йдеться про переривання голосу.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ביהל אור שם: ועי זהר שם דכ"ו תחלת ע"א.

57

נאלמתי דומי

Давид, стримуючи свої слова перед нечестивими, каже: «Я був німий у мовчанні». Цей вислів уживають для позначення стану, коли Б-жественний «голос», потік світла, припиняється.

Psalms 39:3:ג"ט:ה

נאלמתי דומיה הִשְׁתִּיתִי מְטוֹב וְכִאֲבִי נֶעְכָּר:

I was dumb with silence; I held my peace, had no comfort; and my pain was held in check.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים לט, ג.

58

ובין בכל נפש . . אשר נמשך אחריהם

Там наведено уривок про те, що вивчення Тори кожним євреєм може бути відокремленим через жар тіла та тваринної душі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מוכא באזה"ת במדבר עי כד.

59

לבירא עמיקתא

Образ Гемари «з високого даху в глибоку яму» означає падіння з найбільшої висоти до найнижчої глибини. Тут він описує сходження Якова з Беер-Шеви до Харана.

Chagigah 5b:16-17:י"ז-י"ז

רבי הוה נקיט ספר קינות וקא קרי בגויה, כי מטא להאי פסוקא "השליך משמים ארץ" — נפל מן ידיה, אמר: מאיגרא רם לבירא עמיקתא. רבי ורבי חייא הוו שקלי ואולי באורחא, כי מטו לההוא מתא, אמרי: איכא צורקא מרבנן הקא? נזיל וניקביל אפיה. אמרי: איכא צורקא מרבנן הקא, ומאור עינים הוא. אמר לקה רבי חייא לרבי: תיב את, לא תזיל בנשיאותך. איזיל אנא ואקביל אפיה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

60

שו"ה מקום החרן — להיות בחי נפרד

Варіант рукопису: додано «i не в стані самоусунення перед Нескінченим світлом, благословенним Він».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבזך 633 נוסף ולא בבחי' ביטול לאו"ס ב"ה.

61

כמ"ש בזהר ע"פ גער חית קנה

Варіант рукопису: замість Зогару щодо цього вірша стоїть «як сказано в Ідра Рабба».

ПРИМІТКА КЕНОТ

פי פנחס רנא, ב. בבזך 1824: כמ"ש באד"ר.

62

גער חית קנה

У псалмі Давида — благання до Б-га: «Докори звірові очерету», ворожій силі. Зогар тлумачить слово хаяс (звір) як літеру хес, яку «докоряють», і тому вона стає літерою гей.

Psalms 68:31:ל"א:ה

גער חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים מתרפס ברצ"קספ בזר עמים קרבות יתפצו:

Rebuke the wild beast of the reeds, The multitude of the bulls, with the calves of the peoples, Every one submitting himself with pieces of silver; He hath scattered the peoples that delight in war!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63

כמ"ש בזהר ע"פ גער חית קנה שמחמץ נעשה מצה

У розділі «Пінхас» Зогар пояснює, що коли розбивають літеру хес, хамец (квасне) стає мацою (прісним хлібом). Альтер Ребе застосовує ту саму зміну літери

до слова «Харан», перетворюючи його на ріну (спів радості).

ספר זוהר, פנחס ק"ה:תשכ"ו-106:740-105:727 Zohar, Pinchas
ק"ו:תש"מ

АБЗАЦ 15

64

ושבתי בשלום

Обітниця Якова повернутися в мирі до дому свого батька. Її прочитують як повернення з Харана до рівня Іцхака — сміху.

בראשית כ"א:כ"ג Genesis 28:21

וְשָׁבְתִי בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לְאֵלָקִים:

so that I come back to my father's house in peace, then shall the L-RD be my G-d,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית כח, כא.

65

צחק עשה לי

Слова Сари під час народження Іцхака: «Б-г дарував мені сміх; кожен, хто почує, сміятиметься зі мною». Це джерело імені Іцхак і майбутнього часу «сміятиметься».

בראשית כ"א:ו' Genesis 21:6

וְתֹאמַר שָׂרָה צָחַק עָשָׂה לִי אֱלֹקִים כָּל־הַשְׁמֵעַ יִצְחָק־לִי:

And Sarah said: 'G-d hath made laughter for me; every one that heareth will laugh on account of me.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית כא, ו.

66

אהפוך אל עמי

Б-г обіцяє через Цефанію: «Тоді Я перетворю мову народів на чисту, щоб усі могли прикликати Ім'я Б-га (Гавая)». Маамар тлумачить «Я оберну» (ехпох) як перетворення (itga'na), яке приносить сміх.

צפניה ג':ט"ז Zephaniah 3:9

כִּי־אָז אֶהְפֹּךְ אֶל־עַמִּים שִׁפָּה בְּרוּרָה לְקֹרֵא כָלֶם בְּשֵׁם ה' לְעִבְדוֹ שָׂכֵם אָחָד:

For then will I turn to the peoples A pure language, That they may all call upon the name of the L-RD, To serve Him with one consent.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 16

67

במקום שבע"ת עומדין

У попередньому маамарі пояснюється, що повернення перетворює вогненні погані риси, спрямовуючи їх до Б-га, і породжує вгорі велику насолоду, подібну до тієї, яку приносить птах, що говорить; Харан перетворюється на ріну, як хамец стає мацою. Ця насолода роз-

криється в майбутньому, коли буде усунуто дух нечистоти.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לעיל כא, ג.

68

אם ישראל עושין תשובה

Талмуд навчає, що якщо Ізраїль здійснить повернення (тшува), його буде визволено. Тут показано, що визволення пов'язане з перетворенням.

סנהדרין צ"ו ב:י"ד-ט"ו Sanhedrin 97b:14-15

אמר רב: כלו כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים. ושמאל אמר: דיו לאכל שיעמוד באבלו. כתנאי: רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, ואם לאו - אין נגאלין. אמר לו רבי יהושע: אם אין עושין תשובה אין נגאלין? אלא הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגורותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב. תנאי אידך: רבי אליעזר אומר, אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, שנאמר: "שוכו ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

סנהדרין צו, ב.

69

שלעתידיאמרו על יצחק

Талмуд розповідає, що в майбутньому Ізраїль скаже Іцхаку: «Ти — наш батько». Альтер Ребе розуміє ці слова як мету всіх спусків: радість Іцхака.

שבת פ"ב ב:ב' Shabbat 89b:2

מנין שקושירין לשון של זהרית וכו'. "כשנים" "כשנים" מיבעי לקה! אמר רבי יצחק, אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אם יהיו חטאיכם כשנים הקלו שסדורות ובאות מששת מי בראשית ועד עכשיו — כשגלג ילבינו. דרש רבא, מאי דכתיב: "לכו נא ונוכח יאמר ה'" — "לכו נא" "בואו נא" מיבעי לקה! "יאמר ה'" "אמר ה'" מיבעי לקה! לעתיד לבא יאמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: לכו נא אצל אבותיכם ויזכירו אתכם.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה שבת פט, ב.

70

כי אתה אבינו

Благання пророка до Б-га: «Бо Ти — наш Батько, бо Авраам не знав нас». Талмуд розповідає, що в майбутньому Ізраїль спершу скаже ці слова Іцхаку.

ישעיהו ס"ג:ט"ז Isaiah 63:16

כִּי־אָתָה אֲבִינוּ כִּי אֲבִרְהֵם לֹא יֵדְעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְיֶרְנוּ אֹתָהּ ה' אֲבִינוּ גִּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךְ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 17

71 עושה שלום במרומיו בין מיכאל

Білладд говорить про Б-га: «Влада й страх — із Ним; Він чинить мир на висотах Своїх». Мідраш і Зоар пояснюють, що йдеться про мир між ангелами води й вогню.

איוב כ"ה:ב' Job 25:2

הַמֶּשֶׁל וְפָחַד עִמּוֹ עֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרְוֵמָיו:

Dominion and fear are with Him; He maketh peace in His high places.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Bamidbar Rabbah 12:5ה'י"ב:ב' במדבר רבה

זח"ג יב, כבZohar III, 12b

ПРИМІТКА КЕНОТ

איוב כה, ב. במד"ר יב, ה. זח"ג יב, ב. וראה ביאורו ר"פ לך לך.

72 בין מיכאל כו' ПРИМІТКА КЕНОТ

Примітка Kehot вказує, де це докладніше пояснюється: Or HaTorah.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת צו ע' כב נוסף: וגבריאל.

73 שלום שלום לרחוק ПРИМІТКА КЕНОТ

Б-г обіцяє: «Мир, мир далекому й близькому». Маамап цитує слова «далекому» й додає: «який стає близьким»: це мир, що наближає того, хто був далеко.

ישעיהו נ"ז:ט"ז Isaiah 57:19

בֹּרָא נֵיב שְׁפָתַיִם שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרָחוֹק וְלִקְרוֹב אָמַר ה' וּרְפָאתָיו:

Peace, peace, to him that is far off and to him that is near, Saith the L-RD that createth the fruit of the lips; And I will heal him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע'י נז, יט.

74 ובשלום ב' ПРИМІТКА КЕНОТ

Марей мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

שם נוסף היינו: ב'.

75 אך כיצד . כמ"ש במ"א ПРИМІТКА КЕНОТ

Там цитується весь цей уривок про мир; у примітках зазначено, що там сказано «між Михаелем і Гавріелем» і «бешалом: тобто два».

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא באוה"ת פ' צו ע' כב.

АБЗАЦ 18

76 ואת רוח הטומאה ПРИМІТКА КЕНОТ

Б-г обіцяє через Зехарію, що того дня Він усуне ідолів і «дух нечистоти із землі»: це пророцтво про майбутнє,

коли зло не матиме влади.

זכריה י"ג:ב' Zechariah 13:2

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר ה' צְבָאוֹת אֲכָרִית אֶת־שְׁמוֹת הָעִצְבִּים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד וְגַם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעִבִּיר מִן־הָאָרֶץ:

And it shall come to pass in that day, Saith the L-RD of hosts, That I will cut off the names of the idols out of the land, And they shall no more be remembered; And also I will cause the prophets And the unclean spirit to pass out of the land.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

זכרי' יג, ב.

77 כי שמש ומגן ה' אלקים ПРИМІТКА КЕНОТ

Сини Коракха співають: «Бо сонце й щит — Im'я Б-га (Гавая), Im'я Б-га (Елокім)». Гавая — це світло, подібне до сонця, а Елокім — щит, що приховує його.

תהילים פ"ד:י"ב Psalms 84:12

כִּי שֶׁמֶשׁ וּמִגָּן ה' אֱלֹקִים חֵן וְכָבוֹד יִתֵּן ה' לֹא יִמְנָע־טוֹב לְהִלָּכִים בְּתַמִּים:

For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth grace and glory; No good thing will He withhold from them that walk uprightly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים פד, יב.

78 וראו כל בשר ПРИМІТКА КЕНОТ

«Слава Гаваї відкриється, і всяка плоть разом побачить»: майбутнє об'явлення слави Б-га фізичному оку.

ישעיהו מ'ה:5 Isaiah 40:5

וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דִּבֶּר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken it.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 עין בעין יראו . . וראו כל בשר . . ובאו במערות צורים ПРИМІТКА КЕНОТ

Єшаагу каже, що сторожі Сіону співатимуть, бо «око в око побачать» повернення Гаваї до Сіону: відкрите об'явлення Б-га в майбутньому.

ישעיהו נ"ב:ח' Isaiah 52:8

קוֹל צִפִּיָּה נִשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו יִרְגְּנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בָשׁוּב ה' צִיּוֹן:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישע'י נב, י. מ, ה. ב, יט.

80 ובאו במערות צורים ובמחילות עפר מפני פחד ה' ПРИМІТКА КЕНОТ

Єшаагу провіщає, що люди увійдуть у печери «від жаху перед Гаваєю та слави Його величі, коли Він постане, щоб струсити землю». Альтер Ребе цитує цей вірш, го-

ворячи про всепоглинальну силу майбутнього об'явлення.

Isaiah 2:19 שְׁעִיחַו בִּי־יִיט

ובאו במערות צרים ובמחלות עפר מפני פחד ה' ומהדר גאוונו בקומו
לערץ הארץ:

And men shall go into the caves of the rocks, And into the holes of the earth, From before the terror of the L-RD, And from the glory of His majesty, When He ariseth to shake mightily the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АВЗАЦ 19

81 וכחשיכה כאורה

«Темрява — як світло» перед Б-гом. Цей вислів стосується Нескінченного світла (Ор Ейн Соф), перед яким верхнє й нижнє рівні.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גם־הַשֶּׁחַר לֹא־יַחֲשִׁיךְ מִמֶּךָ וְלַיִל כִּיּוֹם יָאִיר כְּחֹשֶׁכְהָ כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АВЗАЦ 20

82 והאבן הזאת אשר שמתי מצבה

«I цей камінь, який я поставив стовпом, буде домом Б-га». Тепер маамар пояснює, як піднятий камінь стає оселею для Б-жественності.

Genesis 28:22 כִּי־חֶכְמָה

והאבן הזאת אשר־שמתי מצבה יהיה בית אלקים וכל אשר תתן־לי עשר
אעשרנו לך:

and this stone, which I have set up for a pillar, shall be G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely give the tenth unto Thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АВЗАЦ 21

83 צוה ישועות יעקב

«Накажи спасіння Яакова». Згадка про початок маамару: через Яакова розкриваються 370 світел.

Psalms 44:5 תהילים מ"ד:ה

אתה־הוא מלכי אלקים צוה ישועות יעקב:

Thou art my King, O G-d; command the salvation of Jacob.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 וכל אשר תתן לי

Яков дає обітницю віддавати десятину з усього, що дає йому Б-г. Подвоєне дієслово розуміють як нескін-

ченні десятини — по одній за кожне майбутнє піднесення.

Genesis 28:22 כִּי־חֶכְמָה

והאבן הזאת אשר־שמתי מצבה יהיה בית אלקים וכל אשר תתן־לי עשר
אעשרנו לך:

and this stone, which I have set up for a pillar, shall be G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely give the tenth unto Thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית כח, כב.

85 צריך להיות נשאר . . נק' בחי מעשר

Там цитується цей уривок і додається, що перехід від «спина до спини» до «обличчям до обличчя» є піднесенням за піднесенням, для якого потрібне пробудження знизу від першого піднесення: точка під Йесодом, Кетер Малхут. Це, як сказано там, і є десятина.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מובא באוה"ת מגלת אסתר ע' פ ד"ה וקח המן סעי' ב ומוסיף: "היינו עד"מ מבחי" אב"א לבוא לבחי" פב"פ זהו ודאי עילוי אחר עילוי, וצ"ל אתעדלית מעילוי הראשון והוא מה שנעשית בחי נקודה תחת היסוד ונקודה זו והו ענין כתר מלי . . וזהו ענין המעשר".

АВЗАЦ 22

86 וכל אשר תתן לי

Обітниця Яакова віддати десятину з усього, що дасть йому Б-г. Маамар тлумачить це як нескінченні десятини майбутніх піднесень.

Genesis 28:22 כִּי־חֶכְמָה

והאבן הזאת אשר־שמתי מצבה יהיה בית אלקים וכל אשר תתן־לי עשר
אעשרנו לך:

and this stone, which I have set up for a pillar, shall be G-d's house; and of all that Thou shalt give me I will surely give the tenth unto Thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 הכתר הוא הממוצע

На цей текст указує примітка щодо ідеї Кетера як посередника між світами.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע"ח שער מ"א פ"ג. ראה ביאוה"ז להצ"צ כרך א ע' ערה. אגה"ק ס"כ (קל, ב) ובליקוט פירושים חסריק שם. וראה בד"ה וילך תרס"ו ע' קסה ואילך. ובאוה"ת פ' יתרו ע' תתלט. ראה לעיל יט, ד.

88 הכתר הוא הממוצע בין עולם העליון לעולם התחתון

У примітці Kehot це місце наведено в Ец Хаїм (Sha'ar 41, chapter 3), де Кетер постає посередником між вищим і нижчим світом.

Sefer Etz Chaim 41:3 עץ חיים מ"א:ג

89 כתר לי זעיר

Елігу каже Йову: «Почекай (касер) мене трохи, і я покажу тобі». Слово касер, «почекай», пов'язує Кетер із

МОВЧАННЯМ.

איוב ל"ו:ב' Job 36:2

כְּתַר־לִי וְעִיר וְאֶחָד כִּי עוֹד לְאֵלוֹת מְלִים:

Suffer me a little, and I will tell thee; For there are yet words on G-d's behalf.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

איוב לו, ב. באוה"ת ואתהנן ע' רפה, שבכתר יש ב' פ"י לשון מקיף כתרו את בנימין, ולשון שתיקה כתר לי ועיר. ושניהם עולים בקנה אחד, כי הנה סיג לחכמה שתיקה סיג היינו גדר ומקיף, והוא כתר לשון מקיף לחכמה והוא בחינת שתיקה, ע"ש. והם ב' הפירושים של רש"י והאבן עזרא. וראה ברמב"ן שם.

90

יונת אלם

Заголовок псалма Давида: «про безмовну голубку далеких країв». У примітці Kehot цитує Лікутей Тора, де сказано, що ці слова промовляються на хвалу; тут мовчання виражає самоусунення.

תהילים נ"ו:א Psalms 56:1

לְמַנְצַח עַל־יוֹנָת אֵלֶם רְחֻקִּים לְדוֹד מִכְתָּם בְּחָזֹ אוֹתוֹ פִּלְשְׁתִּים בְּגָת:

For the Leader; upon Jonath-elem-rehokim. [A Psalm] of David; Michtam; when the Philistines took him in Gath. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים נו, א. וראה בלקו"ת במדבר ז, ג: "דלשבח קאמר".

91

בעמדם תרפינה כנפיהן

У видінні Єхезкеля живі істоти опускали крила, коли зупинялися. Це тлумачиться як мовчання, що виражає самоусунення.

יחזקאל א':כ"ד Ezekiel 1:24

וְאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל כְּנָפֵיהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל־שִׁדִּי בְלָכְתָּם קוֹל הַמָּלְאָה כְּקוֹל מְחִנָּה בְּעַמְדָּם תִּרְפִּינָה כְּנָפֵיהֶן:

And when they went, I heard the noise of their wings like the noise of great waters, like the voice of the Almighty, a noise of tumult like the noise of a host; when they stood, they let down their wings.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

יחזקאל א, כד. "בבחי" לחש וחשאי" — לקמן מ, ד.

92

אשר שם שמות בארץ

У примітці Kehot Psalms 44:9 вказано як джерело цих слів.

תהילים מ"ד:ט Psalms 44:9

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים מד, ט.

93

אשר שם שמות בארץ

Сини Кораха закликають: «Ідіть, погляньте на діяння Імені Б-га (Гавая), Який учинив спустошення на землі», прославляючи могутні діяння Б-га у світі. Маамар пов'язує це з тисячею років, упродовж яких світ

буде «спустошений», — етапом небуття перед вищим станом.

תהילים מ"ו:ט' Psalms 46:9

לְכוּ־חֲזוּ מַפְעָלוֹת ה' אֲשֶׁר־שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ:

Come, behold the works of the L-RD, Who hath made desolations in the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94

וחד חרוב

Рав Кетина навчає, що світ існуватиме шість тисяч років, «а одну [тисячу] — спустошеним». Маамар тлумачить це спустошене сьоме тисячоліття як самоусунення, що передує вищому піднесенню.

סנהדרין צ"ז א':127a Sanhedrin 97a

אָמַר רַב קֵטִינָא: שֵׁית אֲלִפִּי שְׁנֵי הוּי עֲלָמָא, וְחַד חֲרוֹב, שְׁנַאֲמַר: "וְנִשְׁגַּב ה' לְבָדוֹ בַּיּוֹם הַהוּא". אֲבָיִי אָמַר: תְּרִי חֲרוֹב, שְׁנַאֲמַר: "יִחְיֶינוּ מִיָּמִים בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי קָמְנוּ וְנִהְיָה לְפָנָיו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

95

ונתתם חמישית לפרעה

Мареф мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית מז, מד.

96

ונתתם חמישית לפרעה

Під час голоду Йосеф каже єгиптянам віддати фараонові п'яту частину врожаю. Це наведено тому, що дві десятини разом становлять п'яту частину.

בראשית מ"ז:כ"ד Genesis 47:24

וְהָיָה בְּתִבּוּאוֹת וְנִתְתָּם חֲמִישִׁית לְפָרְעָה וְאַרְבַּע הִדֹּת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֶאֱכֹלְכֶם וְלֶאֱשֹׁר בְּבִתְיֵכֶם וְלֶאֱכֹל לְטַפְכֶּם:

And it shall come to pass at the ingatherings, that ye shall give a fifth unto Pharaoh, and four parts shall be your own, for seed of the field, and for your food, and for them of your households, and for food for your little ones.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97

(ובענין מ"ש . . כמ"ש במ"א)

Варіант рукопису: у ньому вся примітка в дужках відсутня.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בב"ד 1824 ליתא כל הקטע. בב"ד 17 יג, א נמצא קטע זה קודם ד"ה אך אין זה.

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

Про це видання

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations i the notes.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Цитовані джерела за Сефарією: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Український переклад і пояснення підготовлено для LikuteiTorah.com за допомогою ШІ (openai/gpt-6-luna-pro:batch) та звірено з єврейським текстом і Sefaria; редактором-людиною ще не перевірено. Будь ласка, важливе перевіряйте за єврейським текстом.

Ребе просив вивчати маамарим тижневої парші — «Хасидську паршу» — протягом того тижня, розподіливши навчання на сім днів (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Навіщо її вивчати та благословення Ребе: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

Безкоштовний некомерційний проєкт; тут нічого не продається. Не пов'язаний із Kehot, Sefaria чи Lubavitch Library.
© likuteitorah.com

Із likuteitorah.com/uk/torah-ohr/vayeitzei/2/

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок